

Bygg deg en yurt!

Navnet Yurt kommer fra russisk, mongolene selv sier Gher. I flere tusen år har nomadebefolkningen i det fjerne Østen brukt disse runde, filtkleddede teltene. Selv i dag bor en stor del av mongolene i slike.

En fantastisk konstruksjon designet for å tåle de mest ekstreme værtyper.

Denne yurten er tilpasset europeiske forhold når det gjelder klima og behov for komfort. Nøye utført håndverk og høy materialekvalitet gir deg en yurt du kan ha glede av i mange år.

Bruksområder:

- ekstra hus til hytten
- verksted
- kurslokale
- kunstatelier
- meditasjonsrom
- Du bestemmer!

Tidsforbruk til oppsetting:

Kl. 11:00. De ulike veggseksjoner monteres sammen med sterke bånd.

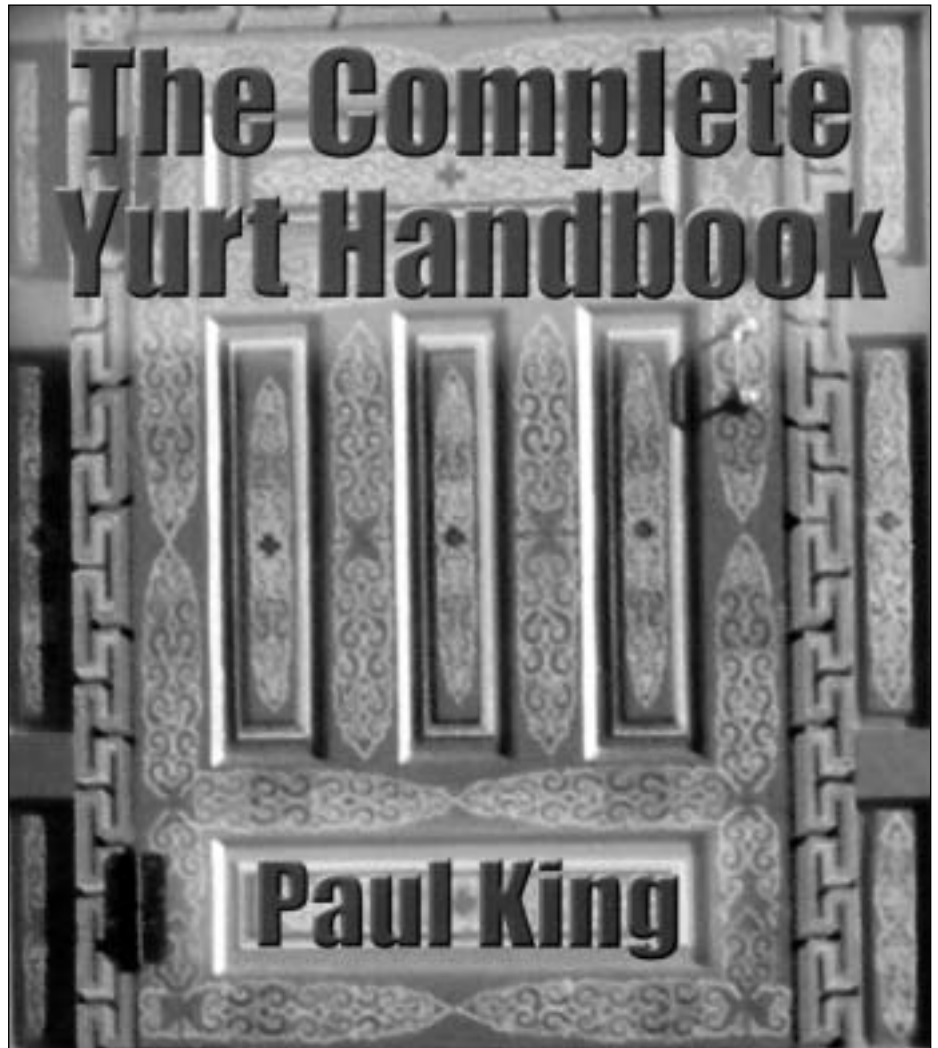
Veggen er reist på 25 minutter.

Kl. 12:00. Spennwire og krone er på plass.

Kl. 12:30 - 13:30. Vegg og takduk monteres. Som avslutning forankres konstruksjonen i bakken med tau og kraftige teltplugger.

Yurten finnes i følgende størrelser:

Diameter	Areal	Vekt
4 m	12 m ²	250 kg
6 m	27 m ²	350 kg

Boken over viser i detalj hvordan du kan bygge en Yurt.

For mer informasjon, kontakt:

Sten Sjöstrand,
Vestengate 56,
1659 Torp.
Tlf: 69 34 69 26.

Eller

Bernt Andersen,
Færgeportgt. 83,
1632 Fredrikstad.
Tlf: 95 04 37 06.

Markens grøde

Redaktør:

Knut Caspari

Bidragstyttere:

Nils Borchgrevink

Jonny Burton

Chloe Harding

Lisa Johne

Herwig Pommeresche

Steinar Staaland

Eli Torgersen

Helge Waaler

Hjemmeside:

www.home.no/markensgrode/

E-post:

sjolberg@online.no

Postadresse:

Anniston Cottage,

Inverkeilor,

Angus,

DD11 5SW,

Storbritannia.

NB! Oppgi kundenr. (se adresse-etiketten) og tlf.nr. (**ikke mobil**) ved **alle** henvendelser.

Post/bankgiro:

0530 3049616 (abonnement)

1254 05 04618 (gaver/støtte)

Bladpenger for Markens grøde

Vanlig abo ut år 2004: **200,-**

Støtteabo ut år 2004: **300,-**

Prisene over gjelder kun ved fornyelse av 2003-abonnent. (Nye abonnenter bes ta kontakt med redaksjonen for et abonnements tilbud.) **OBS!** Oppgi **navn** og **adresse** ved **alle** innbetalinger. Skriv **tydelig**. Giroer **uten** navn og adresse blir ansett som gave!

Alt som står på trykk i **Markens grøde** er enten sant eller usant.

ISSN: 1503-5468

Opplag: 600

Redaksjonen avsluttet: 01.02.04

Trykkeri: Posthouse, Findhorn

«Markens grøde» er et politisk uavhengig tidsskrift som utgis av Stiftelsen Markens Grøde. Stiftelsen ble grunnlagt i 1995 og lanserte tidsskriftet «Etisk Forbruk». I 1999 endret bladet profil og navn til «Sjølberger'n». I 2003 ble navnet endret til «Markens grøde» og vil i tillegg utgi bøker/hefter med temaer knyttet til sjølberging.

Stiftelsen Markens Grøde drives av ulønnede medarbeidere. Kun enkelte oversettere av bøker får et beskjedet honorar. Vil du støtte vårt arbeid, så tegn deg som abonnent i dag! Da bidrar du til å legge fundamentet for utgivelse av bøker og hefter andre forlag ikke ser seg tjent med å utgi. I mange tilfeller er dette såkalte smale utgivelser som ikke har noen sjans til å nå høye salgstill.

Økologisk bestikkelse

Som lyn fra klar himmel bestemte staten høsten 2001 at omsetningen av økomat skulle økes. Kloke hoder utarbeidet en snedig kampanje, men var dette en seier for økomiljøet?

Tekst: Knut Caspari

Nei. Medieplanen viser hvor trykket ble ført og det var i Shitsted-eide

aviser (Aftenposten/VG) eller aviser deleid av Schibsted (Bergens Tidende/Adresseavisen/Stavanger Aftenblad).

I Norge er avisene eid av noen få konsern og disse «bestemmer» hva du til enhver tid mener? (Eller retttere sagt hva «opinionen» mener.) Dette er usunt, men staten må forholde seg til virkeligheten og det er at før økomat kommer på dagsordenen må avisene «bestikkes».

Slik bestikkes avisene!

Først starter staten en kampanje ved å rykke inn annonser i utvalgte aviser. Brått våkner de «opinionskapende» avisene til live. (Mener staten at økomat er bra, så stemmer det.) Redaktørene pisker sammen en håndfull vettskremte Oslo-gutter som knapt har beveget seg utenfor ring 1. Disse sendes til fronten for å berette hjem om økobønder. På løpende bånd fylles avisspaltene med glade reportasjer fra periferien. Men for staten er gleden kortvarig. Fokuset skifter fort til neste «kampanje» og neste bestikker.

Slik fungerer tesktreklame!

Tekstreklame er utbredt fordi mange hopper over «vanlige» annonser. Meningen er at leseren ikke skal kunne skille tesktreklamen fra det redaksjonelle stoffet. Dette har jeg illustrert ved å gjengi 2 sider fra det britiske tidsskriftet «Good Food», utgitt av troverdighetens guru BBC. Det er påfallende hvor rosende omtalen av «Seeds of Change» er,

2 sider fra tidsskriftet «Good Food». En side med rosende omtale av «Seeds of Change» og på motsatt side har «Seeds of Change» rykket inn en annonse.

Medie	Format	Ant.+Innrykk	Dato for Inn
Dagbladet Hverdag	1/7 x 4 kg	5	25/10-26/10-30/10-31/10
	A4T1	2	25/10
	1x34	3	25/10
VG Hverdag	1/7 x 4 kg	5	25/10-26/10-28/10-31/10
	A4T1	2	25/10
	1x34	3	25/10
Aftenposten Aften	1/7 x 4 kg	4	25/10-26/10-30/10-31/10
Nordlys	1/7 x 4 kg	4	25/10-26/10-30/10-31/10
Fædrelandsvennen	1/7 x 4 kg	4	25/10-26/10-30/10-31/10
Adresseavisen	2 x 1/2 x 4 kg	4	25/10-26/10-30/10-31/10
Bergens Tidende	2 x 1/2 x 4 kg	4	25/10-26/10-30/10-31/10
Stavanger Aftenblad	2 x 1/2 x 4 kg	2	25/10-26/10-30/10-31/10
Bondetidende	1/7 x 4 kg	1	25/10
Nåtiden	1/7 x 4 kg	1	25/10
Bonde og Småbruker	1/7 x 4 kg	1	13/10
Jordvett	1/7 x 4 kg	1	02/10

Avisene må bestikkes før de skriver pent om økomat.

men så har selskapet rykket inn en bestikkelse (eller annonse om du vil) på motsatt side.

Rimi/Rema selger ikke økomat!

Problemet med statens økokampanje er at Rimi/Rema ikke selger økologisk mat. Dette vet alle som har tilbrakt en travel ettermiddag i en Rimi/Rema-butikk på jakt etter økomat. Ikke noe rart siden økoprodusenter aldri har fått (eller vil få) Rimi og Remas sentralager i sikte. Hvis staten virkelig vil at folk skal kjøpe økomat må dette hinderet fjernes.

Hjelp økobønderne – ikke Schibsted!

For å få en økning i salget av økomat, må forbrukerne vite *hvor* økomaten selges. Utrolig som det kan høres ut, så *vil* enkelte kjøpe økomat, men vet ikke hvor de skal henvende seg. Andre bor i nærheten av abonnementsordninger, uten å vite om det!

For staten burde det være det samme *hvor* økomaten kjøpes, enten det er gjennom en abonnementsordning eller i en Rimi-butikk. Pengene hadde vært bedre anvendt om staten hadde annonsert i lokalpressen med informasjon om hvor økomaten selges i lokalavisens nedslagsfelt. Problemet er selvsagt at det er en stor jobb og samle inn denne informasjonen, mens en kampanje ført i riksavisens «syns» bedre. I dag måles politikernes innsats ikke i konkrete resultater, men i hva opinionen er forledet til å tro at de har oppnådd.

Sleivspark - i alle retninger!

Denne spalten er skrevet av Knut Caspari og Helge Waaler. Send gjerne inn bidrag til småstoff-siden!

Slik får du billig kjøtt!

Denne historien er til alle som drømmer om billig kjøtt! Et britisk selskap kjøpte kjøttavfall under dekke av å produsere kattemat, men kjøttavfallet ble solgt videre til fornøyde forbrukere!

Selskapet kjøpte restavfall fra slakterier, i enkelte tilfeller fikk selskapet kjøttavfallet gratis! Dette er kjøttavfall som de britiske myndigheter mener ikke egner seg som menneskemat, noe selskapet ikke var enig i. Selskapet kjørte kjøttavfallet gjennom en kverner og stemplet en «Best før...»-dato på emballasjen. Deretter var veien kort til skoler, supermarkeder og gamlehjem. Selskapet fikk holde på med denne praksisen i 5 år og i løpet av denne perioden ble 1 million kasserte høns og kalkuner «reddet» fra kattematindustrien. Alle var fornøyde: forbrukerne fikk billig kjøtt (og sykdommer), mens selskapets eier tok ut 6 millioner kroner i profit.

Kanskje på tide å skrive leserbrev til VG/Dagbladet og opplyse folk om at «billig» kjøtt ikke finnes, men de som vil, kan henvende seg hos slakteriene, og få billig kjøttavfall uegnet som menneskeføde.

Independent

Vi renvasker oss ihjell!

I Storbritannia forbruker private husholdningene like mye vaskemidler som hele Øst-Europa sett under ett! På tross av

dette er allergi et langt større problem i Storbritannia enn i Øst-Europa. I en undersøkelse blant britiske barn og irske sigøynerbarn oppdaget man følgende: Mens en av åtte britiske barn får behandling for astma, er sykdommen mindre utbredt blant irske sigøynerbarn.

Grunnen til at astma er et økende problem er vaskemiddelindustriens markedsføring av vaskemidler. Det er særlig vår skepsis til møkk som får unngjelde i reklamen, men «møkk» er mindre skadelig enn de kunstige stoffene som brukes i vaskemidler!

Financial Times

Oppdrettslaks gir kreft

Amerikanske forskere mener at oppdrettslaks er kreftfremkallende hvis man spiser dette mer enn én gang i måneden. Oslo Børs ser mørkere på markedet for norsk oppdrettslaks.

Alt håp ute: medisiner virker ikke!

De fleste medisiner virker bare på under halvparten av pasientene, i følge en toppsjef i en av verdens største legemiddelprodusenter, Allen Roses, visepresident for genetikker i legemiddelgiganten GlaxoSmithKline. Brorparten av medisinerne – mer enn 90 % – virker bare på mellom 30 og 50 % av

Kyr som har gått på kraftfôr for lenge...

Det er GRESS! Idioter. GRESS, og det er til å spise!

pasientene, i følge Roses. Dagbladet skriver at dette lenge har vært en kjent hemmelighet i legemiddelindustrien, men det er en sensasjon når en toppsjef i bransjen innrømmer dette. Problemet i følge Roses, er at mange pasienter har gener som forhindrer medisinerne fra å virke etter hensikten. Men kjære Roses, hvorfor da fortsette å profitere på medisiner som ikke virker? Alzheimer-medisiner virker bare på en tredel av pasientene, mens kreftmedisiner bare virker på en fjerdedel.

Dagbladet

Medisiner virker – mot barn!

Smertestillende og betennelsesdempende medisiner, som blant annet Ibux og Celebra, kan påvirke fruktbarheten. Nå advares kvinner som ønsker å bli gravide, mot å bruke slike medisiner, som kan føre til at eggløsningen

Vær dråpen i havet... Boikott Isreal!	
	Søtpoteter Avokado Paprika Sharonfrukt Kinakål Sambucol Stangselleri Druer
	Appelsiner Avokado Mandariner Grapefrukt
	Hermetisk Nypoteter Tomatjuice
	Søltørkede Økologiske Tomater gulrotter
	Dadler IT-system for bibliotek
	Vin ADSL-modem
	Kosmetikk
	Hudpleie Flyselskap produkter
	Kosmetikk
	Vaskeservietter for småbarn
	Skjæreverktøy til industri
	Grafisk programmavare

KEMISK SET

Forhåningen slår marké blant barn — at beidsløshet og underskud på betalingsbalansen — vi bliver mindre om det hver dag!

Er der nogen vej ud af suppestøven? Det er svært — også de svrige vestlige lande har underskud og arbejdsløshed. Selvom politikere har mange forslag, har de ikke rigtig mod til at «fleksuere» noget af det, som har bedst chance for at virke. De mangler fantasi — generelle nedskæringer forstærker blot afstandene til algrunden.

Hvad med at sætte lidt mere på skattevæksel og beskatning? Danmark har for vorett foran, men vi er det ikke mere. Hvorfor udnytter vi ikke danskernes erstatende evne til hurtigt at omskifte sig til nye vilkår? Det kræver inderligt, at man giver udkænnelse og forskning gunstige vilkår helt fra folkeskolen. Hele nissealt skal fejnes!

Kampen er meget vedværende for vor mentalitet — rings ressourceforbrug, stort hjemforbrug. Den mest udbredte vinnende holdning for tiden er desværre, at KEMI konsumerer og giver kraft, og ansvars herfor har miljøgrupper og dårligt uddannede journalister. Der skal en mentalitetsændring til at forstå, at det ikke altid forholder sig sådan.

Men vi, som beskæftiger os med KEMI ved, at KEMI er en veltjenest for menneskeheden:

- Det er lægemidler, forsøggende, lindrende og helbredende!
- Hvem kunne tænke sig at blive operert uden bedøvelse?
- Men ikke de fleste kvinder ville have sig meget friskt at skulle føde 14 børn?

Alle former for antikonception er KEMI!

- KEMI er vaskemidler! Kan I huske, hvordan det var at vaske op uden sæbe?
- KEMI er plastik med alle dens velsmagelser!
- Konserveringsmidler, som gør det muligt at distribuere levnedsmidler til fornuftige priser uden forfættingsfærd, det er også KEMI!
- Næsten alle former for energi er KEMI.
- Tæller, ledere, sludstærke og lette beklædninger — det er KEMI!

Paradoksalt nok er kontrollen med, at alle disse mere eller mindre farlige kemiske stoffer ikke tager magten fra os, også KEMI!

Men hvordan får vi kontrol dette til befolkningen og til politikere? Blant Danmarks mange kemikere må der være personer, der i skrift og tale er gode til at formidle sig i et letforståeligt sprog. Kom frem af busken — I har ret ansvar! I skal være en slags kemipolitiker, der skriver læsebrøve, artikler og kronikker i dagspressen. I skal lave spørrende og inspirerende udtendelser i Radio og TV. Det er den lille daglige dosis, der gør det!

Reklamen giver større tilgang til kemikere. De klogeste og de mest fantasifulde og initiativrige sætter noget i gang, skaber flere arbejdspladser, etc. Det er skruet uden end, men vil at mærke den rigtige vej!

Kom så frem af busken!

Per Astrup

Lederen i Nr. 11 - 1981

uteblir. – Vi har hatt mistanke om denne sammenhengen i flere år. De første studiene kom allerede på 80-tallet. Studiene er ikke entydige, men at det nå er enighet om å advare, er bra, sier overlege Johan Fredrik Skomsvoll ved revmatologisk avdeling på St. Olavs hospital i Trondheim til NRK. – Vi har sett flere eksempler der kvinner er blitt gravide kort tid etter at de sluttet med medisin, sier Skomsvoll.

Brus og tannhelse

Baksiden av dette nummeret gir et mer sannferdig blikk inn i brusverden. Det er helt sikkert noen av lesere som syns at vi går langt over streken. (Kanskje har de en onkel som jobber for Coca-Cola eller Pepsi.) Derfor vil vi opplyse følgende om Norge:

- Mens hver innbygger i snitt spiste 4,6 kg snop i 1960, var tallet økt til 12,7 kg i 2000.
- I 1960 drakk hver innbygger i snitt 17 liter brus i året. I 2000 var tallet økt til 115 liter.

Denne voldsomme økningen i konsum av sukkervann er ikke uproblematisk. Fordi brus selges i flasker med skrukort, kan forbrukerne drikke brus over en lengre periode. Dette skader tennene fordi brus inneholder mye sukker og er «sur». Sure drikker etser bort emaljen og dermed er det lettere å få hull.

Aftenposten

Dagbladets avslører!

Etter Dagbladets sensasjonsoppslag i 1979 er det kjent for de fleste at hjemløse og prostituerte barn er et fast innslag i Oslos bybilde. Men disse barna, fantes de ikke før i 1979?

Arken, 3/81

1 av 3 barn har TV på soverommet!

En tredjedel av britiske barn under fire år har et TV-apparat på soverommet! Et mer

malplassert sted å installere et TV-apparat skal en lete lenge etter. TV er passiviserende, og for mye TV-titting skader barns motorikk og masse annet. Overvekt skal en eller ikke skimte av.

Independet

Norske fanger leser mest

Utlånet av bøker i norske fengsler er 20 ganger høyere enn i folkebibliotekene. Årlig låner en innsatt i snitt 60 bøker, mens folk ute i det fri låner en håndfull.

NRK-radio, P2

Coca-Cola lanserer vann!

I Storbritannia selger Coca-Cola vann på flaske under merket Malvern, men mye vil ha mer. Derfor har Coca-Cola lansert Dasani i det britiske markedet. (Dette er ikke underlig, da markedet for flaskevann i Storbritannia har økt fra 4 millioner liter i 1975 til 2 milliarder liter i 2002.)

Problemet med Dasani er imidlertid at vannet er rensset. (Ingen av de andre aktørene renser vannet.) Coca-Cola har et usunt forhold til vann og føler at de må «forbedre» (eller rettere sagt forderve) vannet før forbrukerne får tak i det. Dasani-vann går gjennom en inviklet prosess der mineralene blir fjernet for siden å bli tilbakeført. Hva logikken i dette er, vites ikke!!

I etterkrigsårene reklamerte Coca-Cola med at vann brukt i Coca-Cola i Norge var rensset! Noe Coca-Cola drev med i lang tid, enda folk prøvde å overbevise amerikanerne om at vannet i Norge var rent...

Independet

Extra lønnsom!

Wrigley er markedsleder på tyggis i Norge. Med tyggismerker som Extra, Air Ways, Hubba Bubba og X-Cite, dominerer Wrigley 90 % av markedet. Kjekt med fri konkurranse.

Dagens Næringsliv

Vann på flaske – det er farlig det!

I England og Wales er det antatt at så mange som 6000 av 50000 tilfeller av matforgiftning skyldes bakterietypen campylobacter. Dette er en mild bakterietype som gir magetrøbbel og diare. Den er ikke antatt å være farlig. Vann på

flaske, melk og fjærfe, er høyrisiko faktorer. *Independet*

Godt Norsk er ikke norsk!

Mange av de mest kjente norske «merkevarer» lages i utlandet. Eksempler: Hadeland glass (ca 50 % av katalogen produseres i Tsjekkia, Slovakia og Kina); Swix Sport (produserer staver og skiprodukter i Kina, Sverige, Canada, Italia og Litauen); Dale of Norway (produserer tøy og håndstrikkede varer på Sri Lanka, støttet av NORAD); Jordan (produserer tannbørster i Storbritannia og Sverige, mens India, Nigeria, Syria, Malaysia og Indonesia har lisensproduksjon); Helly-Hansen (produserer klær og har leiesøm på Sri Lanka, og i Thailand, Vietnam og Kina); Viking (produserer gummi- og plastprodukter i Polen).

Dagbladet

Bush hugger regnskog i Alaska

Regjeringen til George W. Bush har gitt klarsignal for avvirkning i USAs største nasjonalskog, Tongass i sydøst Alaska. Området, som er en temperert regnskog, fikk økt vern av Clinton-regjeringen for tre år siden. Verningen av skogen var en av de siste vedtak Clinton gjorde før han overlot roret til Bush. Bush-regjeringen har nå opphevet vernevedtaket.

Aftenbladet

Lekestue

Lurer du på hvilke multinasjonale konsern som gjemmer seg bak merkevarer når du handler? Vel, da er «Lekestue» noe for deg. Alle morselskapene nevnt under har blitt kritisert av det britiske tidsskriftet «Ethical Consumer». For mer informasjon om «Ethical Consumer», besøk denne hjemmesiden:

www.ethicalconsumer.org

Merkevarer

Ajax (vaskemiddel)
Ambi-Pur
Barbie (leker)
Carte D'Or (sorbet)
Disney (leker)
Fisher Price (leker)
Haagen-Dazs (sorbet)
Green Giant (boksmat)
Kiwi (skokrem)
Kleenex (lommetrøklær)
Monopol (spill)
MrMuscle (vaskemiddel)
Walkers (potetkull)
Wonderbra (BH)

Morselskap

ColgatePalmolive
Sara Lee
Mattel
Unilever
Walt Disney
Mattel
General Mills
General Mills
Sara Lee
Kimberly-Clark
Hasbro
SC Johnson
Pepsico
Sara Lee

Drømmen om det gode liv, sjøl

Mange vil kanskje flire av denne overskriften og tenke på langhårete hippier som prøvde å slå seg ned på et småbruk i 1970-åra. For andre vil sjølberging og naturalhushold vekke til live vonde minner fra tidligere tider om slit og fattigdom. Men svært mange mennesker bærer fortsatt på en drøm om det gode liv på landet, et småbruk med ei ku, noen høner, en flokk sauer og en stor kjøkkenhage med noen gamle frukttrær, kanskje en hest også.

Tekst: Steinar Staaland
Foto: Lisa Johne

Tenk deg å gå ned i fjøset tidlig en morgen med melkebøtta og sitte med hodet mot ei snill lita ku og håndmelke, høre den rytmiske lyden av melk som strømmer ned i bøtta. Ta en tur innom drivhuset eller kjøkkenhagen på vei opp fra fjøset for å plukke med noen duggfriske Brandywine tomater eller et salathode. Oppleve gleden og en følelse av velvære ved det å kunne dekke bordet med mat som er et produkt av eget arbeid. Eller forestill deg gleden av det å mestre en krevende oppgave, som for eksempel å pløye jordet med hest.

Hva er det vi lever for? Er ikke det å kunne leve ut noen av våre drømmer noe vi alle higer og strever etter her i livet? Men er denne drømmen om det gode liv på landet så urealistisk? Og hvor mye bedre er alternativet, det å aldri prøve å realisere sine drømmer fordi vi er redde for, ja hva da? Hva venner og slektninger skal si og mene, at det skal bli for mye arbeid, økonomisk usikkerhet osv. Men er disse argumentene holdbare? Svært mange mennesker rundt omkring i verden lever helt eller delvis av det de selv produserer. Å bygge opp et mer sjølberget småbruk er å investere i egen framtid, helse blir bedre fordi vi får mer mosjon og sunnere mat, det å ha trygghet for

Å pløye åkeren med hest framfor traktor sparer samfunnet for store summer, men økonomer avviser besparelsene som «udokumenterbare».

egen matproduksjon er en økonomisk sikkerhet i dagens turbo-kapitalistiske samfunn.

Og hva kan man ellers gjøre på et småbruk med noen mål dyrka mark i dagens landbrukspolitiske virkelighet? Leie det ut til naboen? De har allerede mer enn nok leiejord. La det ligge brakk? En fryktelig tanke. Jeg kunne hatt en 20-25 sau og levert lam til slakteriet, men hva får jeg for det? På tross av omfattende tilskudd, knapt nok noe til å dekke kostnadene, for ikke å snakke om lønn for strevet. Det er tusenvis av slike bruk i Norge. Det er ikke rart at 2-3000 gårdsbruk forsvinner ut av produksjon hvert år. Kanskje sjølberging kan være redningen for noen av disse brukene?

Men sjølberging, nå i år 2004??? Gjennomsnittsnordmannen bruker jo kun 13 % av inntekta si på mat, dessuten har vi så dårlig tid, begge foreldre ute i jobb, ungene i barnehagen, lån og gjeld, full pakke. Kanskje har vi behov for å roe det ned litt, ta oss tid til å leve.

Er det ikke mye arbeid med å produsere maten vår sjøl?

Jo selvfølgelig er det, som sagt har vi selv gjort det i flere år. Vi har ei ku som gir oss melk og kjøtt, noen høns, noen sauer (både til eget bruk og salg), hest for arbeid og hobby, av og til noen griser, hvert år grønsaker, poteter og noe frukt og bær. Vi har aldri produsert all

Av hygieniske grunner bør ikke husdyr og mennesker dele samme tak, uansett hva dyrevener måtte mene.

Når du kjøper økologisk mat gir du din støtte til naturen og de som prøver å fullføre drømmen sin.

bergning og småbruk på landet

maten vår selv, i perioder har vi av ulike grunner ikke engang melket kua, men latt kalven få all melka. Den maten vi har produsert sjøl har nesten bestandig vært mye bedre enn det vi har kjøpt på butikken, og den har bidratt til å senke husholdningsutgiftene vesentlig, vi er en familie på 2 voksne og 2 barn, så vi merker det godt på husholdningsbudsjettet. Jeg har aldri notert ned eksakte summer for hva vi har spart i kroner og ører eller hvor mye tid vi har brukt, men i praksis har det bidratt til at en av oss voksne har kunnet være hjemme med ungen på heltid. Vi lever langt fra noe asketisk selvpoppfrende liv, vi har bil og TV. Det er selvfølgelig litt vanskeligere å komme avgårde på ferier og helgeturer på grunn av dyra, men ikke værre enn at vi har greid det når vi har hatt lyst.

Jeg hadde tenkt å lage noen flotte regnestykker i denne artikkelen, for å vise at det lønner seg å drive med sjølbergning, men jo mer jeg tenkte på det jo mer innses en at verden er full av tåpelige påfunn som følge av økonomiske regnestykker. Det er fremdeles sånn at dersom du setter en potet så kan du ta opp 10 til høsten dersom du steller jorda di riktig, hvis ikke det er «god økonomi» så vet ikke jeg. Det å dele opp samfunnet i fraksjoner fordelt på økonomien i den enkelte

Markens grøde. Mat fra egen jord smaker bedre enn dvaske etterligninger som frambyr for salg i dagligvarebutikkene.

produksjonen, i stedet for sunnheten i total økonomien, fører galt av sted.

En økonom ville sikkert regnet ut at det lønner seg å kjøpe melk på butikken i stedet for å ha egen ku og melke selv. Dersom vi skulle kjøpt all melk, smør, yoghurt og ost ville dette komme på 2-3000 kr i måneden for en stor familie, eller 20-30.000 kr i året pluss skatt. Dette tilsvarer en god månedslønn selv for en IT-konsulent eller salgssjef, eller to månedslønner dersom en har en viktigere jobb som f.eks. lærer eller sykepleier. Men har noen regnet hva det koster å jobbe, dersom en må ha en ekstra bil og full plass i barnehagen for ungene? Hvor mye av

Om du bor på landet eller i byen, er ikke det viktigste. En som bor i byen kan unnvære bilen og dyrke grønnsaker i en kolonihage. (I Oslo er ventetiden på å kjøpe en kolonihage ikke mer enn fire år.)

lønna sitter man igjen med etter at alle regninger er betalt? Det eneste mange oppnår er at tida, og de kanskje mest verdifulle årene av våre liv forsvinner til å betale for ting vi utmerket godt kunne skaffe oss på en mye morsommere måte ved eget arbeid.

Eller hvordan skal man kunne måle verdien av det å kunne være hjemme sammen med ungene og at de kan lære seg å delta i meningsfylt arbeid?

På et småbruk på 20 mål kan en dyrke det meste av maten en trenger sjøl, en kunne ha ei ku, noen sauer, høns og noen griser. Kanskje ville en ha en hest til arbeid eller hobby i stedet for sauene eller et par geiter i stedet for kua. En kunne dyrke nesten alt av grønnsaker og der klimaet er bra nok frukt, bær og kanskje korn til dyrefôr og matmel.

Det står tusenvis av tomme småbruk rundt omkring i landet med jorder som gror igjen. Tenk om noen av disse ble tatt i bruk igjen, det ville bety en revitalisering av bygde-Norge. Med dagens muligheter innen teknologi kan en godt bo avsides på et småbruk og allikevel ha en jobb og inntekter ved siden av, yrkeskombinasjoner som bonde/advokat eller bonde/dataingeniør eller bonde/lærer er ikke bare mulige, men sikkert også mer spennende enn å være bare dataingeniør eller bonde på heltid.

Et småbruk trenger langt fra være et gårdsbruk på landet, en villahage kan produsere utrolig masse grønnsaker, og en kunne til og med få plass til noen høner eller kaniner. Sjølbergning er også det å gå i skogen å plukke bær, eller å strikke votter. Et lite skritt i retning av en bedre verden, er bedre enn ingen skritt i det hele tatt.

Anti-genmat-aksjon i Munlochy

Etter at jeg hadde levert Markens grøde nummer 3 til trykking på Findhorn, ventet jeg på bussen hjem. På buss-holdeplassen møte jeg Chloe Harding og vi pratet sammen. (På Findhorn er sjansen stor for å møte likesinnede.) Det viste seg at hun hadde deltatt på flere anti-GM-aksjoner og tatt en del bilder. Jeg fikk lov til å bruke bildene i Markens grøde og hun ga meg informasjon om aksjonene.

Tekst: Knut Caspari
Foto: Chloe Harding

På side 30 i Markens grøde nummer 3 var en anti-genmat-aksjon i Munlochy omtalt. Munlochy er en landsby på «The Black Isle», som ligger nær Inverness. Det stod ikke så mye i nummer 3, men nå har jeg mer informasjon å dele med dere der hjemme.

Skottland sa ja til prøvelfelt

For et par år siden godkjente den skotske regjeringen forsøksfelt for dyrking av genmanipulerte såfrø. Dette til tross for stor motstand mot dyrking med genmanipulerte såfrø i Skottland. Da lokalbefolkningen i Munlochy fikk vite at de var blitt tildelt et forsøksfelt, var det ikke mye glede å anspre.

Folk dro spontant til den aktuelle gården for å stoppe plantingen av det som viste seg å være genmanipulert vinteroljeraps. Etter mye fram og tilbake, fikk de forhindret bonden i å plante de genmanipulerte såfrøene. Politiet møtte opp, men blandet seg ikke inn i striden. Neste dag ringte politiet rundt til de som hadde aksjonert og opplyste at dyrkingen ville bli gjenopptatt i løpet av ettermiddagen.

Igjen prøvde lokalbefolkningen å forhindre dyrkingen, men nå begynte politiet å arrestere folk som stod foran traktoren osv. Etter hvert samlet 50 aksjonister seg på prøvelfeltet og totalt ble 13 arrestert. Av de som ble arrestert var de fleste over 35 år og hadde aldri deltatt i en sivil ulydighetsaksjon før. Den samme kvelden slo aksjonister leir ved forsøksfeltet.

I de påfølgende dagene ble forsøksfeltet overvåket, men bonden fikk til slutt plantet hele feltet. Etter en kort mobilisering klarte

På side 30 i Markens grøde nummer 3 ble det hevdet at en «X» ble skåret inn i forsøksfeltet i Munlochy. Det er tydelig at å lage en rett «X» om natta, ikke er lett!!!

På bildet over blir to anti-genmat-aktivister arrestert, men før lovens håndhevere kunne arrestere aktivistene måtte de selv trække på de genmanipulerte frøene!!!

Her står en aktivist foran traktoren. (Inspirert av en kineser!?)

anti-genmat-aksjonistene å samle 300 personer ved forsøksfeltet for å protestere mot dyrkingen.

Selv om bonden vant første slag, gjenstod det å høste oljerapsen når den tid

kom. Og det store spørsmålet var hvem ville gjøre det? Bonden eller anti-genmat-aksjonistene? (Vil du vite svaret, så se på side 36, for der kan du se hva som skjedde med forsøksfeltet. OBS! Det er ikke bonden som kjører Land Roveren!!!)

Kilder: Genetix Update, nr. 19 og 24

Anti-genmat-aksjon i Dundee

Alle foto: Chloe Harding

Bildet over og under er fra basen anti-genmat-aksjonistene bygde ved forsøksfeltet.

Bildene over og under er tatt på en aksjon mot et forsøksfelt i nærheten av Dundee. En åker med genmanipulerte planter ble ødelagt. Det er stor interesse for å delta i slike aksjoner, da det er aktivitet som passer for unge som gamle.

Heftet under inneholder nyttige tips i hvordan en åker med genmanipulerte planter kan ødelegges. Det er høyst tvilsomt om et norsk forlag vil utgi dette heftet, men vil den siste boka til Stephen King lide samme skjebne?

Det er lett å se hvem som er medlem i Greenpeace, da de har på seg hvite draker...

Bildet over viser skadene på forsøksfeltet.

Jeg kjenner ikke forskjell...

Det er for mange som påstår dette! Spesielt blir dette utsagnet gjerne brukt av jordbrukssjefer, salgssjefer osv., som prøver å stå med ett bein i hvert sitt miljø.

Tekst: Hervig Pommeresche

Miljø betegner her to ulike retninger: A: den kjemisk-tekniske forståelse, også kalt mineraliseringsteorien, og B: den bio-logiske forståelsen, her presentert av den organisk- biologiske teorien, Orbio.

Den kjemisk-tekniske forståelsen er allment kjent, ja, gjerne anerkjent som den riktige. Kort sagt: Planter, dyr og mennesker trenger (bare) kjemiske stoffer (N, K, P...) for å kunne «leve». Jorden (jordsmonnet) trenger mekaniske inngrep (pløying, harving, grøfting...) for å gi plantene vekstmuligheter. Det hele må «vernes» med «medisiner» som er *biocider*, altså biologiske gifter.

Denne vitenskapelige forståelsen er som et par briller som man ser tingene gjennom. La oss anta et par blågrønne briller (... for mye nitrogen). Hvis man ser med disse brillene på en økologulrot og en annen gulrot..., ja, da er det klart ... begge ser like ut... selvfølgelig blågrønne!

Så var det Eina Edelman (Bonde- og småbrukerlaget) som sa det som mange her i Norge føler: «*Europeisk jordbruk er økologisk blindt!*» Kan det være brillene som er årsak til dette?

Jeg har tatt på meg noen andre briller... bio-, livs-logiske briller..., og jeg har sett mange spennende ting! Noen vil jeg gjerne dele med dere som leser dette.

For det første: Hvor får jeg tak i sånne grønne briller? Det er dessverre ikke så lett. Den vanlige informasjonen man får gjennom tidsskrifter, bøker, skoler, universiteter ol., er blågrønn! I beste fall er den lyserød, oftest løsrevne fakta som hoper seg opp jo mer man leser, og som ikke er lett å samordne eller bedømme. Leser man mye, så vet man til slutt nesten alt... om ingenting. Jeg tror å ha funnet at man får mer og mer sammenhengende forståelse og egen dømmekraft ved å gå fra 5., 4., 3.håndslitteratur til sekundær – eller helst

primærlitteratur.

For de skandinaviske språklige landene vil jeg gjerne gjøre oppmerksom på sekundærlitteratur som jeg mener kan være til stor hjelp for å skaffe seg et bio-logisk fundament for sin forståelse, og ikke minst arbeide videre ut fra...! Dette er studieheftet «Levende, fruktbar jord, helse og livsmiljø». Dette er utarbeidet av «Arbeidsgruppa for organisk- biologisk jord- og plantekultur» i Skandinavia. Dette er en perm på vel 200 sider, som er utarbeidet rundt 1980, og som sannsynligvis står i bokhyllene på mange jordbruksskoler uten verken å bli lest eller nevnt. (Permen er enda å få kjøpt for 305 kr hos Alterna Trykk, 3330 Skotselv. Telefon: 32 75 67 75.) Denne permen er det skandinaviske forsøket på å spre kunnskap om organisk-biologisk jordbruk. Organisk- biologisk jordbruk er i dag kunnskapsgrunnlaget for 10649 gårder i Østerrike, ca 1900 i Sveits og 2662 i Tyskland, og arbeider svært fremgangsrikt i disse landene.

Gjennom dette studieheftet får man tilgang til en helhetlig, livs-logisk forståelse av natur- og jordbruk. Med 155 års vitenskapelig transsyn, og misforståtte og misbrukte kjemiske teorier om ernæring av planter, dyr og mennesker (1844 Justus von Liebig), har vi mistet oppmerksomheten for en vitenskap som alltid har eksistert, som alltid har intenst arbeidet for livslogisk helhet. Kort sagt går det en kraftig grønn tråd fra Goethe (1749-1832) over Liebig den eldre etter 1840 (1803-1873), over Steiner (1861-1925), over R.F. Francé (1874-1943) ... til Hans Muller (1891-1988) og Hans Peter Rusch (1906-1977).

Det ligger mange, mange mellom disse få nevnte som var og er brennende opptatt av hovedproblemet: Livet blir ikke til av kjemi og teknikk. Livet lar seg ikke adekvat beskrive ved hjelp av reduksjonistiske vitenskaper. Livet er ikke så enkelt som en komplisert maskin. Hva livet er og hvordan det oppstår har heller ikke de sistnevnte, Muller og Rusch forklaring på, heldigvis. Men det de har, er en vitenskapelig teori, et bilde for mulige biologiske sammenhenger, som er et mye, mye mer omfattende hjelpemiddel for forståelse, enn den kjemiske mineraliseringsteorien.

Denne organisk-biologiske orbio-teorien innbefatter den mineraliseringsteorien (som mener alt organisk materiale blir brutt ned til enkle grunnstoffer før de blir bygget opp igjen), men den forviser den til sin tildels livsfremmende, men også tildels livsødende plass.

Orbio handler om livsprosesser og livsforløp som vitenskapen fullstendig koblet ut fra kjemiske og tekniske forløp. Mye, om ikke det meste, i såkalt eksakt vitenskapelig forskning innen kjemi, teknikk og dessverre også biologi, handler pr definisjon om håndtering av død materie! Det vi ser bevege seg under et mikroskop, er i beste fall dødskrampene til livet i en strøm av drepende elektroner.

Et eksempel på denne altoverstrømmende dødsorienterte tenkingen: Vil vi vite noe vitenskapelig om humusinnholdet (Det som i Norge blir betegnet som humusforurensning i drikkevann, er organiske stoffer og partikler som intet har tilfelles med det internasjonalt brukte begrepet humus i jordforskning!) i våre jordprøver, så setter vi fyr (glødeprøve) på organisk materiale, det viktigste vi har, det som holder i gang på hele økosfæren og som holder oss og alt annet i live..., tenk! Vi setter fyr på humus, vi setter fyr på alt livet i jorden og på alt hva dette livet har skapt... og dette glødetapet (vekttapet) skal gi oss eksakt vitenskapelig opplysning om humus!

Dette er NKP-tenking og det er store penger å tjene på det. Men jorden, jordkloden, Moder jord, matjorden går til helvete på denne måten! Det er dette Bill Mollison kaller den 3 verdenskrig, som er i full gang, mot vår egen Moder jord.

Veien fra jordmisbruk til biologisk jordbruk, går bare gjennom respekt for, og kunnskap om livsprosessene i jord, planter, dyr og mennesker. Her havner vi igjen hos mikrobiologen, humanmedisineren og jordforskeren Hans Peter Rusch, som utviklet tesen om «opprettholdelse av den levende substans».

Ut av den endeløse vanskelighet å forklare (og dermed kanskje skape) liv, arbeidet Rusch med den ideen at livet er der (uten å fortvile fordi at han ikke vet hvorfor) og livet forblir

«Jeg kjenner ikke forskjell mellom økologulrot og annen gulrot...»
(Foreskrevet verneutstyr ved bruk av plantevernmidler.)

«Det finnes forskjeller!»

levende gjennom alle biologiske ombygningsprosesser. En umåtelig spennende, livsbevarende og livsfremmende måte å gjøre seg et bilde av det som foregår i naturen. Førstehåndsinformasjon får man gjennom: «Bodenfruchtbarkeit, Eine Studie biologischen Denkens», 6. Auflage 1991, Haug Verlag. Oversatt: Jordfruktbarhet, et studium i biologisk tenking. Annenhåndsinformasjon finner man på norsk i det nevnte studieheftet. Tredjehåndsinformasjon prøver jeg å gi her.

Humus

Vi må finne frem all tidligere kunnskap om humus... og forske videre! Bare ett eksempel: Oppå jorden kan en gård føre 1 til 2 kyr pr ha (800 til 1000 kg levende vekt). Under jorden kan det på samme antall hektar leve opptil 2000 kg meitemark.

Det nytter ikke å lese dette og glemme det igjen, bare fordi det er så utrolig! Vi må skaffe oss overbevisende kunnskaper om dette, og så må vi handle etter disse. Den største fienden for meitemarken er kunstgjødsel..., men les, forsk, informer deg og finn selv ut mer.

Den største fienden for «Norsk Hydro» er meitemarken!!

Den transporterer opptil 6 tonn jord opp til overflaten pr da. Ved bare 3 tonn pr da betyr det at i løpet av 10 år har hele matjorden på 15 cm tykkelse vandret gjennom muskelmagen til markene (E. Hennig, side 73).

Andre undersøkelser viser at insekter, meitemarker, encellede dyr, alger, bakterier og sopp utgjør en total levende biomasse på 670 kg pr da. Dette er omtrent 350 ganger den gjennomsnittlige menneskelige biomassen. (Gaia, Verdens miljøatlas, side 150.) Og alt

dette forteller kjemiindustrien og jordmisbrukerrådgivere oss at lever av NKP og litt sporstoffer.

Her er noe livstruende galt!

Det vitenskapelige bildet av livets kretsløp, eller av «kretsløp av levende substans» som Rusch utarbeidet for oss, gir oss en helt annen forståelse av biologiske forløp. At plantene (og dyrene) benytter seg av døde ioner som de bygger inn i sine levende celler, det som mineraliseringsteorien anser som ernæringsprinsippet, er i den organisk-biologiske teorien underordnet den kjensgjerning at levende vesener, altså planter såvel som dyr, klarer å bruke stormolekyler på opptil 1000 i molekylvekt som næring. (E. Hennig, side 42) Aminosyrer, hormoner, antibiotika, blir direkte brukt som næring og til oppbygging med helt spesielle oppgaver som en ide grunnstoffer ikke kan utrette. Naturen tillater seg ikke den luksus å bygge ned avansert sammensatte molekyler, med all informasjon som disse bærer, til enkle grunnstoffer for senere å bygge de opp igjen.

Det er her det ligger en troverdig mulighet for at «livsinformasjon» blir ført videre gjennom celledeler. Egenskaper som smak, motstandskraft, tilpasning til voksested, holdbarhet og alle de andre egenskapene som vi verdsetter eller forkaster, blir ikke bare videreført gjennom frøet, men også vedlikeholdt gjennom disse stormolekylære infopakkene, som bare fremstilles i de livsviktige komposterings- og fordøyelsesprosessene som igjen fører oss til det som vi sammenfatter under humus.

Dette klarer ingen kunstgjødsel, selv ikke den fra Norsk Hydro... «spesielt utviklet for norske forhold». Om kjemisk ernærte planter gir høyere avkastning på ødelagte jordsmonn, så er disse plantene feilernærte og svake. Derfor må kjemikerne hjelpe disse plantene med plantevernmidler for å få dem gjennom en vekstsesong, da ved å drepe alt annet. Derfor må bonden kjøpe nye frø hvert år, for de kunstgjødslede plantene makter ofte ikke mer å føre slekten videre. Men derfor blir vi, som utelukkende spiser disse syke plantene, mer og mer sykelige. Hvis man vil si det enkelt, så spiser vi svak, syk informasjon i form av feil sammenbygde karbohydrater, proteiner og fett.

Det er humanmedisineren, bakteriologen og jordforskeren Dr. Hans Peter Rusch som har på et permakulturelt, tverrfaglig vis ført sammen flere reduksjonistiske vitenskaper til det han kaller «et studie i biologisk tenking». Han finner de samme bakterier og de samme fordøyelsesprosesser i jorden som i tarmen hos mennesker og dyr, slik at planteernæring (jordbruk) og menneskeernæring (samfunnhelse) henger mye tettere sammen enn hittil anerkjent. Han beskriver på anskuelig vis oppbygging av jordsjiktene (dekssjikt, nedbrytningssjikt, oppbyggings-sjikt), denne oppbyggingen er også grunnlaget for alle forsøk med jorddekking (mulch). Han kobler jordlivet mellom bonde og plante, og

Fortsetter neste side.

Naturen har gitt oss matjorden Humus

Humus sapiens

Teknologisk maktarroganse eller biologisk sjølberging.
Den 150 år gamle mineraliseringsteorien står for fall.

Av Hervig Pommeresche, Januar 1998

«En håndfull jord» av Carl-W.Röhrig, Hamburg

Oppdatert med del 4, 2000

Likte du artikkelen gjengitt her? Da kan heftet over være av interesse. Den koster 100 kr og kan bestilles fra: Hervig Pommeresche, 4363 Brusand. Telefon: 51 43 92 37. E-post: Herwig.pommeresche@c2i.net

sammen med andre, beviser han at hele mineralstoffteorien samt dens bruksformer er en feiltakelse (G. Preuschen, side 64). Vi finner også overbevisende, grunnleggende forklaringer på at humussjiktet er det eneste som kan ta seg av de uendelig store mengdene med organisk «avfall» som vi produserer på denne kloden. Humussjiktet er også det eneste som kan rense alt grunnvannet vårt. Humussjiktet er det viktigste leddet i oppbyggingen av hele biosfæren.

Jeg vil avslutte denne tredjehåndsberetningen med å sitere Justus von Liebig (den eldre, etter ca. 1840) som ble helt bortglemt av kjemiindustrien.

«Det ville ha vært tåpelig å skaffe syntetisk nitrogen når naturen kan forsyne oss med 100, ja, 1000 ganger mer enn vi kan anskaffe (Levende..., jord, side 58). Vi har 8 tonn nitrogen i luften over oss pr m². Det blir 8000 tonn pr mål. Av denne mengden blir det bundet nok nitrogen, ikke bare av leguminosaer, men gjennom frittlevende bakterier og alle andre jordlevesener, til å kunne dyrke hva som helst. Bare meitemarken alene utgjør 10 kg N pr mål» (Hennig, side 75). Selv Norsk Hydro må vedgå at... «jord inneholder store reserver av plantenæringsstoffer. For eksempel kan det øverste jordlaget ha et nitrogeninnhold i området 3 til 20 tonn pr hektar». Det blir 0,3-2 tonn pr mål (Landbruk

og gjødsling, Norsk Hydro 1991, side 17).

Alle disse mengdene av naturlig nitrogen blir gjennom mineraliseringsteorien, formålstjenlig for hele verdens kjemiindustri, deklartert som utilgjengelig for plantene. Hovedargumentet er at plantene bare tar opp vannløselige salter. *Dette er feil!* Og feilen er kjent siden Justus von Liebig (1844) selv skrev i sine «kjemiske brev»: «Jeg har syndet overfor Skaperens visdom og har fått min rettmessige straff for det. Jeg ville forbedre Hans verk, og i min blindhet trodde jeg at i den vidunderlige kjede av lover som binder Livet på jordens overflate og holder det vedvarende vedlike, var det glemt ett ledd. Og dette leddet skulle jeg, mitt svake, avmektige krek erstatte.»

Så, syntetisk N er først og fremst drepende for jordlivet, og dermed erstatningsstoff for humus, deretter fremmer det kunstig plantevekst og blir forurensingskilde til overflate- og grunnvannet vårt.

«I biologisk levende jord skal det ikke finnes fritt nitrogen!».

«Jordvann må være biologisk rent, uten vannløselige mineraler. Kan man påvise mineraler, så er vannrensingsevnen forstyrret». (G. Preuschen, Ackerbaulehre, 1991, side 70, side 139).

Høres dette ukjent, ja utrolig ut? Legg det ikke til side igjen! Bry dere, informer dere, hjelp til med å opplyse alle dem som ikke kjenner forskjellen mellom en økogulrot og en

annen gulrot.

Og disse forskjellene er avgjørende for jordens og vår alles fremtid!

Litteratur og adresser:

- Annie Francé-Harrar «Die letzte Chance», München 1950.
- Hans Peter Rusch, «Bodenfruchtbarkeit, ein Studie biologischen Denkens», 1. Auflage 1968, 6. Auflage 1991. ISBN: 3-7760-1241-2 Heidelberg.
- Gerhard Preuschen, «Ackerbaulehre nach ökologischen Gesetzen, das Handbuch für die neue Landwirtschaft». ISBN: 3-7880-9838-4 Karlsruhe 1991.
- En letlest bok som gir bra informasjon: Erhard Hennig, «Geheimnisse der fruchtbaren Böden. Die Humuswirtschaft als Bewahrerin unserer natürlichen Lebensgrundlage». ISBN: 3-922201-09-1, Nettersheim 1994.
- Levende, fruktbar jord, helse og livsmiljø. Studieperm, 200 sider, utarbeidet av: ORBIO, kontakt: Moltebergveien 18, 1659 Torp. Ved Ivar Torp. Telefon: 69 34 81 83. Utgiver: Alterna Trykk, 3330 Skotselv. Telefon: 32 75 67 75. Pris: 305 kr.
- Svenska arbetsgruppen ORBIO, Box 6002, S-60006 Norrköping, ved Dr. Hans Cibulka. Telefon: 011-331380.
- Soil Fertility, by Lea Harrison, Stoddarts R. D. Tyalgum, NSW 2484, Australia.

Unnskyld antrekket!

For en del år siden var det en artikkel i «Snø og Ski» som harsellerte over disse fossilene som gikk i Marka med brede treski og bakbindinger, beksømstøvler og antediluvianske anorakker. De kunne jo ikke ha nogen glede av skituren!

Tekst: Nils Borchgrevink

Kanskje ikke, dersom hensikten er å fly milevidt på maskinpreparerte spor med dråpen under nesen, uten å se til høyre eller venstre, uten å oppleve naturen som omgir oss, med trollkjerringer og dyreliv. Og dette felttog for moteriktig skiutstyr har fortsatt. Forleden leste jeg at «du blir ikke halvparten så sliten» med moteriktig skiutstyr. Og jeg som i min naivitet trodde at en av hensiktene var å bli sliten! Skal man trekke denne tanke ut i sin ytterste konsekvens, hvorfor skal man da i det hele tatt gå på ski?

Forfatteren av den harsellerende artikkel synes ikke å ha forstått at det er mange ulike motiver bak livet i Marka. La meg derfor få lov til å fremføre en apologi for mitt antrekk og mitt utstyr.

Nogen vil gå langt og fort. Dem om det. Slik hadde jeg det også en gang. Før krigen. Nå teller jeg ikke lenger kilometrene, men timene.

Nogen er i Marka for å gå på ski. Jeg går på

ski for å være i Marka. Det er ikke ganske det samme. Jeg er like meget i Marka på barmark som på skiføre. Skiene er et middel, ikke et mål.

Skiene er et utmerket hjelpemiddel. Men de må tilpasses det man søker. Det jeg søker ligger utenfor maskinpreparerte løyper. Det ligger utenfor oppgatte løyper. Jeg trenger ski som kan bære meg på løs sne. Jeg trenger ski som kan føre meg sikkert ned bratte og ulendte skråninger på all slags føre. På den hårdeste skare. Derfor brede ski med stålkant og Kandahar. Hvilket ikke forhindrer at jeg også har et par turlangrennski til bruk på silkeføre i oppgatte – dog ikke maskinpreparerte – løyper.

Jeg liker å tilbringe en time ved et bål. Der varmer jeg mine smørbrød. Ofte sløyfer jeg frokosten og steker flesk og egg på bålet. Og leser medbragt litteratur etterpå. Aldri leser jeg så godt som da. Men det krever anorakk og vindbukser. Jeg bruker aldri egen bil. Jeg vil gå fra A til B, ovenfra og nedover, bortenfra og hjemover, fra nord til syd med solen i ansiktet. Og jeg føler en stor tilfredsstillelse ved ikke å bruke bil: Hver gang du biler, plager du dine medmennesker; hver gang du lar bilen stå, gjør du en samfunns gagnlig gjerning! Men dette betyr å måtte vente på bussen, og det krever igjen en god anorakk. Bussene går desverre alt for sjelden fordi folk biler.

Jeg ferdes i Marka til alle tider. Også i førefallstider, hvor man må bære skiene. I alle år har gammeldagse beksømstøvler tjent mitt

formål. Forleden år måtte jeg kripe til korset og kjøpe moderne støvler. De passer ikke så godt i ulende, hvor ankelen trenger støtte. Og når man går til fots med skiene på nakken, slår de firkantete hjørnene borti røtter og stener.

«Hver sin lyst, sa Kristen vintapper, han drakk mens de andre sloss». Min lyst betinger mitt antrekk og mitt utstyr. Lenge var jeg nokså alene om dette. Nå svinger det ene innlegg etter det andre vann på min mølle. «Ny livsstil» er i skuddet. Som militær gleder det meg også at militært allbruksutstyr får ros og anerkjennelse. I motsetning til sportshandlernes moteriktige og døgnflueaktige utstyr.

Jeg har også sett hvor hjelpeløse mine venner er med sine smale ski med tåbindinger når jeg setter utfor i ulendt brattbakker. En gang sto jeg ned Fløyta sør for Kampen. De med langrennski gikk sidelengs ned, eller tok skiene av. Jeg sto rett ned, til manges forbauselse.

Jeg sverger ikke til fart eller avstand. Men mitt utstyr har ikke hindret meg i å gå min årlige vartur – skisesongens avslutning – fra Mylla til Lommedalen på morgenskaren, med start klokken tre fra Trantjern, første søndag i mai. Tvert om. På denne tids steinharde skare er brede ski, kandahar og stålkanter forutsetningen for en vellykket tur. Jeg har til og med gått denne tur i måneskinn, men jeg tror ikke jeg ville ha våget meg på denne turen på fliseski.

Tatt fra Snø og Ski, 2/78

Tradisjonsrik brukshage

En gammel hage i Bærum har fått lov til å utvikle seg til et bruksvennlig naturparadis for store og små.

Tekst: Nils Borchgrevink

Ingen hage kan måle seg med naturen, og enda mindre kan en velfrisert plen konkurrere med en vakker eng, sier Nils Borchgrevink og åpner armene mot den seks mål store tomten i Bærum. Kona Sigrid nikker bekræftende. I denne hagen vokste hun opp som den yngste av tre søstre med fri lek og nærkontakt med trær, busker, blomster, bær, frukt og til og med høns. På denne måten har også deres tre egne barn – og etterhvert også barnebarn – fått utfolde seg i det private naturparadis på Høvik. Det historiske preget har ikke fått legge en demper på bruken, og hagen har fått utvikle seg i en myk og naturlig stil, uten gjennomgripende forandringer. Gamle trekk er utvisket, men fortsatt synlige. Dette er en hage som flere generasjoner har nytte og glede av, året rundt. For barna er det like gøy å ake ned skråningen om vinteren, som å leke sisten og gjemsel mellom trær og busker om sommeren og plukke blomster om våren. Det er aldri noen formaninger av typen «Vær forsiktig med blomstene» eller «Tråkk ikke på plenen» i denne familien.

Sommereng

Sommerenga er Nils' stolthet! Graset blir bare slått en gang om våren, og så får plenen utvikle seg til den vidunderligste eng fram til august. Først da blir den slått igjen. Gangene eller stiene markeres med ekstra lav klippehøyde. Vårhagen er et eneste langt eventyr – blåveisteppene blir avløst av hvitveis, gulveis, smørblomst, nøkleblomprimula, gullstjerner, scilla, fioler, perleblomst og større løkblomster. Ut på forsommeren anslår prestekragene en hvit grunn-tone og lyser om kapp med hundekjeks, hjortetrøst, lungeurt, rødknapp, rød-kløver og kongsløys. Spiselige urter fra enga som sløke, engsyre, ryllik, engsmelle, karvekål og smørbutikk havner ofte i salatbollen på middagsbordet. Det gjør også løvetannblad de få gangene de dukker opp etter Nils grundige økter med luking. Et helt felt med skvallerkål har han klart å utrydde med bare hendene.

Sopp – honningsopp, sjampignong, piggsopp, vårmusseron, kjempetraktmusseron, rabarbrasopp, parasollsopp, røysopp, kremler, rørsopper – er et annet velsmakende gratistilskudd fra hagen i kostholdet, ved siden av alle røde og gule bringebær, rips, solbær, moreller, plommer, epler og pærer. Høsten er en travel tid for det spreke pensjonistekparet. Alt tas vare på; renses, lagres, fryses, syltes, saftes, eller kokes. – Godt å ha til vinteren og moro å gi bort til resten av familien, syns de. Men et par ukers fottur på fjellet og noen multeturer sørger Nils som er oberstløytnant, Marka-entusiast og miljøaktivist, for å få inn i programmet. Disse turene setter også spor i hagen i form av medbragte steiner til en lav

mur, en mur blott til lyst! Sigrid blir ikke så ofte med på disse turene. Hagen gir så mye, rommer et stort register av naturens farger og stemninger denne tiden på året. Med vanning, luking, kompostlegging og kjærlighet stiller hun staudebedet der det fremdeles er planter hun husker fra barndommen: riddersporer, høstflops, hjelm, iris, pion og krypfredløs. Men de flotte rosebedene er borte, de forsvant da huset var leid ut i 19 år.

Fra 1895

Sigrids far kjøpte eiendommen «Skogly» i 1920-årene. Det gråhvite bolighuset er i en sjarmerende blanding av sveitser-, jugend- og dragestil. Det ble bygget 1895. Hagen som heller svakt mot sør ned mot jernbanen, var i begynnelsen «tidsriktig» med slyngete singelganger og en symmetrisk sørfasade med en støpt trapp foran. Den er nå fjernet, og singelfiatene er stort sett erstattet med gras. Men fortsatt er hele inngangspartiet singelbelagt. Foran hoveddøras glassveranda troner to rundklippede lindetrær, nå som i gamle dager. Når en står her kan en også se dukkestua, uthuset og stabburet, halvveis dekket av et ruvende rognetre som vi antar må være ett av de største i landet. Alt har en funksjon. Dukkestua er et yndet lekested for barnebarn, når de er på besøk fra nær og fjern. Nils' vedhogging og -stabling foregår ved stabburet, der guttene hans satt og spikket da de var små. I uthuset står en flunkende ny kompostkvern som allerede har vært flittig i bruk i denne hagen hvor godt omsatt kompost er det eneste jordforbedringsmiddelet.

Arboret

Både Sigrid og Nils er hengivne trevenner, og

hagen deres er det reneste arboret. Her er et rikt utvalg av nåle- og lauvtrær av ulik alder og herkomst. – Vi har nok hatt bortimot 60 treslag, er det vel om lag 40 igjen, forteller Nils. Noe er gått ut, annet er blitt ofret av hensyn til naboers og egne ønsker. Men de som ønsket å fjerne blant annet en 23 meter høy svartor for noen år siden møtte veggen. Det staselige treet står fortsatt som et karakteristisk landemerke i villastrøket. Ellers er det gammel furu, gran, pil, bjørk og bøk som ruver mest og gir hagen ansikt gjennom årstidene sammen med lauvfellende og vintergrønne busker og frukt- og kirsebærtrær. Langs en av stiene finner vi en liten japansk blod-lønn som ble plantet da et barnebarn ble født i Japan for åtte år siden, et tempeltre til minne om kinesiske forbindelser, en skjermgran som kom i jorda for 20 år siden men fortsatt er i miniformat og en vokstuja som trives og legger på seg, i steinpartiet er einerarter og andre dvergtrær samlet.

Sigrid forteller at det blomstrende morelltreet inngår i hennes tidligste vårminner liksom teppene av blåveis i hagen og i et skogholt på andre siden av veien. Men hun tenker med like stor glede på det lunende hvite teppet over hagekonturene i snørike vintre, på de vevre blondene av rim i greinverket, fantasieggende isdannelse i busker og trær når kulda slipper taket, glødende lønn, rogn, bjørk og bøk om høsten og de grønne trekronenes beskyttende tak mot steikende sommersol. Ja, «Skogly» er sannelig et eventyr året rundt!

Tatt fra Norsk Hagetidend, 3/90

Om å kjøpe hest

Jeg har vært bevegelsehemmet i en del år som følge av en sjelden bindevevssykdom som blant annet skader nervesystemet og gir leddbetennelser. Jeg tar meg fram ved hjelp av krykker, men blir fort sliten og kommer ikke langt.

Tekst: Eli Torgersen

Foto: Knut Caspari

Det finnes mange gode tekniske hjelpemidler som gjør det mulig å leve et tilnærmet normalt liv selv om fysikken svikter, og de kan i svært stor grad tilpasses den enkeltes behov. Bilen min er for eksempel utstyrt slik at jeg kan kjøre den nesten uansett hvor dårlig jeg er. Den gjør meg ganske uavhengig, noe jeg er taknemlig for. Jeg kommer meg dit jeg vil, så lenge det går en vei dit. Problemet er bare at jeg veldig gjerne vil dit hvor det ikke går veier. Jeg er kravstor i så måte. Jeg vil ha friluftsliv og naturopplevelser, jeg vil være i bevegelse, og jeg vil være uavhengig. Terrenggående kjøretøy finnes i tallrike varianter. Jeg har prøvd noen og sett ganske mange, men etter mitt syn har alle to negative trekk felles: 1) De bråker, så fuglesangen overdøves og det som måtte finnes av dyr skremmes bort. 2) De må styres, slik at altfor mye oppmerksomhet konsentreres om tekniske detaljer og altfor lite kan rettes mot omgivelsene. For noen fungerer det, men ikke for meg.

Galskapen i å velge sin egen vei

Mor (jeg) har kjøpt hest. Det vil si – den er ikke betalt ennå, avtalen går ut på tre måneders prøvetid, men når det gjelder kjøledry kommer man svært fort til «the point of no return» for å si det på utenlandsk. Husets yngste, den hestegale tolvåringen, er selvsagt himmelhenrykt.

Det er nemlig ikke bare det at jeg har skaffet hest. En passe stor, veldressert og absolutt trygg og sikker ridehest ville nok være akseptabel, men gamla har det ikke med å gjøre ting på akseptabelt vis. Freyja er ei følldiger islandshoppe som ikke er ridd inn ennå, og jeg har aldri ridd inn en hest før.

Hva er det så som får en alminnelig klok og voksen person til å gjøre noe slikt? Det er egentlig mange ting. Barndomsdrømmen om hest er en av dem. Den ble aldri mer enn en drøm. Som tenårings hadde jeg akseptert det, og jeg hadde for lengst funnet ut at apostlenes hester greide seg lenge. Takket være en ivrig turgående far ble friluftslivet tidlig en svært viktig del av livet, og selv om jeg av og til så med misunnelse på de få i lokalmiljøet som hadde hest og kunne ri på tur, var jeg egentlig helt fornøyd med å gå.

For sånne som meg – som har litt problemer med å ferdes til fots – er hest en mulig løsning. Ikke så enkelt skulle det imidlertid vise seg.

Jeg kjenner relativt mange med hest, og rideskoler og ridesentra finnes jo snart over alt. Men kommer man stabbende med krykker insisterer hesteeieren på å leie en rundt – helst i en innhegning – og da er mye av vitsen borte. Ikke så vanskelig å forstå, for som hesteeier har man selvsagt et ansvar.

Jeg våger likevel å påstå at jeg som funksjonshemmet har like stor rett til å løpe en risiko som hvem som helst annen. Større egentlig, ettersom både jeg og samfunnet har mindre å tape om jeg faller av og skader meg enn om en frisk og arbeidsfør person gjør det. Dessuten har jeg et behov for spenning i hverdagen som ikke blir tilfredsstilt ved å følge Lotto-trekningen fra sofakroken. Det er imidlertid vanskelig å nå fram med slike argumenter, så her krevdes handling, bokstavelig talt.

Visst var Freyja drektig. I dag, 28. mai, så Grim Geysir dagens lys. Grim fordi han er langt fra vakker, han ser mer ut som elg enn hest. Geysir fordi regnet høljer ned – det spruter opp der dråpene treffer bakken. Både mor og barn er våte og pjuskete, men det er ikke snakk om å få tak i dem og få leid dem under tak. Enda så snill og tillitsfull som Freyja har virket hittil (hun kom hit for tolv dager siden) holder hun seg selv og føllet unna oss nå. Jeg har lest alt jeg har kommet over om barneoppdragelse i hesteverdenen, og vet godt at jeg bør håndtere nykomlingen lenge og grundig i løpet av de første seks timene. Merkelig hvor sjelden teori og praksis stemmer overens. Jeg lurte på om føllet kommer til å bli helt folkesky, og om det vi har fått til så langt med hodelag og sal på Freyja er fullstendig forgyves.

Tre dager senere er tilliten gjenopprettet. Det har sluttet å regne, og Grim er varm og tørr og i ferd med å oppdage verden. Eirin har sittet mer eller mindre pal i havnehagen med en bok, og i dag var det hun som ble oppdaget. Grim stolpret bort til henne, snuste og ga seg til å nappe henne i håret. Gjett om det var en henrykt tolvåring som gjengjeldte kjærtegnene. Freyja kom meg i møte slik som før, ikke lenger særlig bekymret for sitt nyfødte avkom. Det var som om hun ville si at «*Nå slapper vi av, så kan ungene bli kjent med hverandre.*»

Det nærmer seg St.Hans. Sommerferien har så vidt begynt og tolvåringen og den tretten år gammel venninnen Torill er klare til å trene hest. Egentlig har vi kommet langt. Hver dag legger vi på grime, strigler og renser høver både på merr og føll. Vi har lagt sal og hodelag på Freyja, og vi går tur med hest i bånd. Begge er definitivt håndtamme, og tida er inne til å begynne innridningen. Eksklubben kommer og holder hesten mens jeg klatrer opp ved hjelp av en svært provisorisk rampe. Det går bra, selv om eksclubbens nervøsitet smitter over på hesten. Men gå vil hun ikke – det får da være måte på. Det er tydelig at fjellturene på hesteryggen ligger langt fram i tid. Så mor klatrer ned igjen og overlater plassen til ungdommen. Torill er tøffest, og med henne på ryggen lar

Freyja seg leie noen runder. Når Torill selv prøver å ta tøylene er det imidlertid slutt. Freyja slenger med hodet og kaster seg hit og dit. Jeg tviholder på leietauet og kjenner med hele meg at dette har jeg egentlig ikke fysikk til. Nok for i dag – i bøkene står det at man skal avslutte treningsøkterne med noe hesten får til – vi renser høver og sier at det får klare seg.

Juli har kommet. Eirin har reist på sommerferie med sin far, og Torill og jeg er alene om innridningen. Sal og rytter er akseptert, og Freyja finner seg villig i å bli leid omkring. Hodelaget kan legges på og tas av, men prøv bare ikke å bruke det til å styre med! Det fører til brå kast og uventede galoppsteg i umulige retninger. Vi er enige om å ta det veldig langsomt, lirke og lure i beste veglederstil og i tråd med prinsippene i «Natural Horsemanship» (Vogel, 2001). For det meste er det Torill som rir og gamla som leier. Torill er redd for at hun ikke skal greie å holde igjen Freyja om hun skaper seg vrang. Det blir korte turer og sakte fart på den måten, så en dag bestemmer jeg meg for at nå må vi komme et skritt videre. Jeg ber Torill holde seg på trygg avstand og prøver å klatre opp på egen hånd. Freyja starter i friskt tempo når jeg er sånn omtrent halvveis oppe. Resultat: Sesongens andre ribbeinsbrudd. (Det første var bikkja skyld i.)

Det blir Eirin som til slutt klarer å venne dyret til å lystre forsiktede signaler via tøylene og bitt. Hun rir på kryss og tvers på et inngjerdet beite, – delvis med hodelag, delvis bare med grime. Hun som var den mest engstelige av oss har plutselig bestemt seg for å overvinne frykten, og det er moro å se (og høre!) hvordan hun styrer en stadig sikrere hest mens hun forklarer på nytt og på nytt hva hun mener. Her er det snakk om gjensidig utbytte: Freyja liker denne aktiviteten bedre og bedre, på en måte tror jeg nesten hun merker (og nyter) den tydelige mestringsleden som Eirin føler.

Et uventet problem har meldt seg. Vi regnet med at Freyja ville være opptatt av føllet og dermed lite konsentrert om skoleridning. Det er hun nok også, men ikke så ille som ventet. Grim derimot er svært opptatt av sin mor og det hun driver med. Alt er opplagt til for å more ham, og om vi ikke binder ham hopper han rundt ekvipasjen, biter og slår med små, harde høver, og forlanger en melkesup på de mest upassende tidspunkter. Og binder vi Grim blir Freya stresset... Skal jeg noen gang ri inn en hest igjen skal det være en uten føll!

10. juli er dagen for den første ordentlige skogsturen. Eirin og jeg skal på ferie, og hestene skal være hos Torill. Dit er det et par kilometer, og det bør vi klare til fots. Det går en fin gammel tømmervei over åsen her, den har jeg ikke gått i sin helhet på åtte år, så dette blir en opplevelse. Freyja er ikke spesielt lysten på alle motbakkene, men Grim er et nysgjerrig vesen og lar seg villig leie foran av Eirin. Og da dilter Freya etter. Pent og pyntelig i skritt. Bortsett fra der det renner

vann over stien. Der står Freyja lenge stille og tenker seg om, før hun plutselig samler kroppen til stille lengde og jumper over det våte. Ikke særlig bra for en beinskjør rygg kjenner jeg, men det gikk bra denne gangen. Resten av turen svarer absolutt til forventningene, og drømmen om å ri over Slettefjell har fått ny næring.

Eirin og jeg drar på en ukes ferie til Danmark. Herlig med avveksling, men vi savner kjæledyra våre. Halvveis ute i uka ringer vi nærmeste ridesenter og spør hva slags tilbud de har på tursiden. Joda – de driver med islandshest, og vi må gjerne komme og bli med på tur i morgen klokken elleve. Jeg lurte litt på om folk i islandshestmiljøer er et hakk mer sprø enn andre mennesker, for sjefen på stedet, en kvinne på min alder, kaster et raskt blikk på Eirin og peker ut en passende hest. Hun ser litt lenger på meg og krykkene mine, men i stedet for å insistere på de vanlige rundene med ledsager på ridebanen henter hun en hest og binder den i stallgangen. «Kan du selv sale på?» spør hun. «Ja,» svarer jeg, «hvis du henter salen.» Det gjør hun, og neste spørsmål lød: «Kan du galoppere?» Jeg svarer ja til det også, mer selvsikkert enn jeg egentlig føler meg. «Godt,» sier damen, «så skal vi nok få en deilig tur.» Og ganske riktig – det blir en deilig tur. Langs åkerkanter og bekkedar, full galopp langs en lang gårdsvei, og lange strekninger med tølt gjennom dansk bøkeskog av edel årgang. Nå skjønner jeg hva det vil si å ri islandshest. Myke bevegelser, og den særegne gangarten tølt som gjør at man sitter like behagelig som i en buss på en nyasfalt vei. Den timen som vi betaler for varer i nesten to, og jeg er overhodet ikke støl dagen etter, selv om jeg er dødstrøtt og beina ikke bærer når vi kommer tilbake til stallen.

Det er 22. juli, og jeg rir Freyja hjem igjen. Grim har blitt sprekere og sterkere, så for sikkerhets skyld er det Torills mor som blir med for å leie ham hjem over åsen. Det går bedre enn ventet å krysse hovedveien, men så får mor seg en overraskelse! Freyja ser en motbakke, og en ting har hun lært: I motbakker galopperer man. Jeg skjønner at det definitivt ville vært en fordel med en ferdig dressert hest. En med bremsene i orden! Når det går så bra som det gjør skyldes det to ting: For det første – lykken er bedre enn forstanden, og for det andre – hesten har dårlig kondis og gir seg etter noen hundre meter.

Vi skjønner at nå må vi trene mye dressur. Vi får låne et flatt engstykke med dårlig grasvekst av en nabo og går i gang med volter

og åttetall. Jeg rir volter og åttetall – Eirin og Torill bytter på å ri tølt, trav og galopp. Begge deler fungerer, men det går nokså langsomt framover. Jeg leser alt jeg kommer over av hestebøker og prøver å gjøre alt på mest mulig riktig måte. Men jeg tror dyret har et sterkt, primitivt instinkt: Den korteste (og dermed minst energikrevende) veien mellom to punkter følger den rette linje. Hvorfor i all verden gå i ring? Og hvorfor følge jordekanten når man kan skjene rett over? Hver dag tar det ca 20 minutter med protester for hun liksom gir seg og sier: «OK – så gjør vi som du vil.» En positiv ting er i alle fall klar: Freyja har gode bevegelser, og hun er fem-gjenger. Tøltten er perfekt, og en dag løper hesten hjem til en vrinskende fole (han sperrer vi inne i en «lekegrind» mens vi rir) i såkalt «flying pass». Litt for fort for en middelaldrende dame, men spennende nok til at jeg kan unnvære Lotto-kupongen denne uka. Vi må nok øve mer på dette med bremses...

Hesteholdet gir bra med mosjon. Har noen geiter og kopplam i tillegg – alle spredt rundt på inngjerdet utmark i nabolaget, og alle skal ha tilsyn. Jeg kjenner at det blir litt for langt å gå sånn i det store og hele, og det kjennes som et nederlag å skulle bruke bil. Ridningen blir et ork enkelte dager, og jeg innfører en og annen hviledag. Det ser ikke ut til at Freyja har noe særlig imot det. Hun begynner å komme i form, men kondisjonen er fortsatt preget av late dager på beite. Selv om jeg er sliten kjenner jeg med hele meg at denne formen for aktivitet – dyrestell og ridning, og hele dagen utendørs – er ensbetydende med livskvalitet. Jeg har aldri hatt det så moro... Og ridning er god trening – man bruker muskler man knapt aner at man har, og på tross av dårlig muskelstyrke har gangfunksjonen blitt bedre.

Det er på tide å begynne planleggingen av vintersesongen. Hestehold (og annet husdyrhold for den saks skyld) innebærer flere oppgaver enn bare strigling og ridning. Vi trenger en stall. Naboen vil ikke la hønene sine dele plassen med to hester. Låven på Sørskog er fylt med ting, og den på Delskogen har jeg allerede lånt til geitene mine. Eksgubben har også en låve, men den kan falle sammen når som helst og eigner seg ikke til annet enn en brannøvelse. Men han stiller tomt til disposisjon, på samme måte som jeg får bruke alle de gjengrodde beiteene på småbruket hans som jeg vil. Jeg leser annonser og finner ei isolert brakke til rimelig pris. Dette med pris begynner å bekymre meg litt – det krever litt tankevirksomhet å få en

uføretrygd til å strekke til.

Så kommer uke 32 og Torill og Eirin drar på rideleir. Jeg blir alene med hest og ridning på godt og vondt. Det blir en lærerik uke både for jentene og for meg. De lærer en mengde om riktig stell, de får ri hester som kan noe, og de får skikkelig instruksjon. Jeg får endelig prøve meg fram med litt mer enn volter og åttetall. Grim sperres inne i lekegrinda si med geitebukken vår til selskap, og det er han helt fornøyd med. Freyja og jeg tester ut alle stier og småveier i den vesle grenda av nedlagte småbruk som vi holder til i. Dette er spennende! Det er årevis siden jeg gikk mange av disse stiene sist, og det ser annerledes ut fra hesteryggen. Freyja gir tydelig til kjenne at dette er mye mer interessant enn å trække rundt og rundt på et jorde, og hun er svært oppmerksom på alt rundt seg. Hennes varhet gjør at jeg også er mer oppmerksom enn vanlig. Lukter, lyder, synsinntrykk – alt forsterkes på en måte, det oppleves mye mer intenst.

Jeg hadde tenkt vi skulle trene på vekslinger mellom gangartene også denne uka – litt mer systematisk og «etter boka» enn det Eirin og Torill driver med. Vi stopper ofte. Bremsene virker. Men jeg oppdager at jeg har et problem. Kontrollen over leggene er dårlig, og jeg får ikke til å bruke sjenklene riktig. Balansen er heller ikke god nok, så jeg får ikke lagt vekten slik jeg vet jeg skal. Freya forstår ikke alle signalene mine og det er neimen ikke noe rart! Jeg tenker meg to løsninger: 1) Noen som virkelig kan ri må lære henne disse tingene, og 2) hun må lære å lystre kommandoordene skritt, trav og galopp. Jeg bestemmer meg for å prøve longering, det har jeg drevet med tidligere, og det må jo være greit å stå i midten mens hesten løper rundt og lærer ord og ferdigheter. Det blir totalt mislykket! Denne formen for trening krever mye og raskt fotarbeid, og det hadde jeg ikke tenkt over (eller ikke lagt merke til den gangen beina fungerte). Etter å ha gått over ende en fire-fem ganger må jeg nok en gang se i øynene at jeg har en funksjonshemming. Det er like surt hver gang!

Et annet problem når jeg er alene er salen. Vi har investert i en god islandssal, den ligger godt på hesten og er bekvem å sitte i. Men den er tung! Blytung! Jeg har problemer med å gå, og å gå mens jeg bærer på noe er bortimot umulig. Jeg prøver å bruke ei håndkjerre som vi har, men det er nesten like ille å skulle dra

på noe som bære det. Jeg lempet salen bit for bit bortover gjerdet rundt Grims lekegrind og klarer på et vis å få den over på hesten. Det krever at dyret står stille, og det gjør hun bare innimellom. Å feste og stramme salgjorden med giktiske fingre er heller ikke enkelt, men med et hundehalsbånd som hjelpereim går det faktisk fint.

Uten noen til å gi meg en dytt må jeg ha noe å stå på for å komme meg på hesten. En gammel hagebenk gjør nytten, men det krever igjen at Freyja lar seg lede helt inntil benken og at hun står stille lenge nok. Det tar sin tid før jeg sitter i salen, og da er jeg allerede ganske sliten. For n'te gang innser jeg galskapen i det jeg har gitt meg i kast med.

Skolen begynner igjen og tilværelsen faller mer eller mindre på plass. Eirin og Torill har som forventet lært en masse. Dette med innlæring av sjenkelpåvirkning ser ut til å løse seg, det har de lært mye om. Og så har de drevet med voltige – det vil si gymnastiske krumspring på hesteryggen. Vil Freyja finne seg i slikt? Ja da, Freyja finner seg i det meste hvis hun bare slipper å slite mens hun gjør det. Så jentene turner litt etter hver rideøkt. Til det en kveld lyder et dunk, et knepp, og et skrik fulgt av jamring. Det er Torill som har falt ned og brukket armen. Jeg har verdens svarteste samvittighet og skjønner at jeg må ta min noe lemfeldige holdning til sikkerhet opp til vurdering. Bruddet er pent og gror fort, og som Torill sier kunne det like gjerne ha hendt mens hun satt på gjerdet og så på Eirin. Sant nok, men det er likevel risikofylt det vi driver med, og det er jeg som har ansvaret. Det er nok mye vi kan gjøre på en tryggere måte.

Høstferien kommer og vi får Oslo-besøk – venner fra studietida med en datter litt yngre enn Eirin. Vi besøkte dem i vår, og Eirin er litt betenkt. Helene er byjente, pengesterk og uhyre handlekraftig, og Eirin følte seg treg og tafatt den gangen. Dessuten har Helene ridd på rideskole «hele sitt liv», så Eirin er redd for å komme til kort på hjemmebane også. Men Helene er imponert over at Eirin mestrer «villhesten». Dessuten har hun aldri ridd ordentlig på tur før, og hun lar Eirin ta ledelsen helt og holdent. Fredagen går med til å ri i nærområdet og overbevise foreldrene om at dette går bra. På lørdag vil sistnevnte gå i fjellet, og Eirin bestemmer at hun og Helene skal ri ordentlig på tur. Eirin pakker sekk med turkjele, fyrstikker og «rett i koppen»-suppe, og så legger de i vei. De kommer fornøyde og røykstinkende hjem. De har sett elg og nøtteskrike, og Helene har lært å lage bål og koke suppe! Eirin føler at balansen er gjenopprettet etter vårens bytur, og jeg tenker som så at i dag er det Eirin som har hatt rollen som naturvegleder.

Så svikter helsa. Den gjør det med ujevne mellomrom, men denne gangen var det så lenge siden sist at jeg trodde (håpet i alle fall) at sykdommen hadde brent ut. Sikkerhetsnettet testes, og det fungerer. Hestene blir plassert hos familien til Jo – de har et lite ridesenter og plass til et par pensjonærer ekstra. Der kan Eirin og Torill komme og ri så mye de vil mens jeg er syk.

I midten av oktober kommer vinteren. Og snøen. Og kulda. Jeg tilbringer en god del tid på sykehus, et miljø jeg har svært lite til overs for. Jeg rekker ikke å innstille meg på vinter og mørketid slik jeg pleier og ser relativt svart på ting. Bestemmer meg for å ta en ting av gangen. Først skal jeg komme meg gjennom eksamen i natur- og kulturvegledning, og så skal jeg hente hestene hjem igjen.

12. desember henter vi Freyja. Grim blir igjen der han er. Det er på tide å skille mor og barn – i følge ekspertisen blir det vanskeligere jo lenger vi venter. Bra vi ikke ventet! Freyja brøyter seg gjennom gjerdene på dagtid og sparker nesten ned stallen de første nettene. Dette er definitivt ikke noe for ei ufør, halvgammal kjerring! Men etter et par døgn roer det hele seg. Eirin og Torill tar opp rytterkarrieren igjen, selv har jeg mer enn nok med forefallende arbeid i stall og fjøs. Dessuten har Torill ridd svært mye i galopp de to siste månedene. Det vi hadde øvd på angående bremseser er nesten glemt, når Freyja

er på flatmark vil hun trave eller tølte, og hvert minste tegn på motbakke er signal om galopp. Med pill råtne bein og dårlig balanse er det å ri denne hesten et problem akkurat nå.

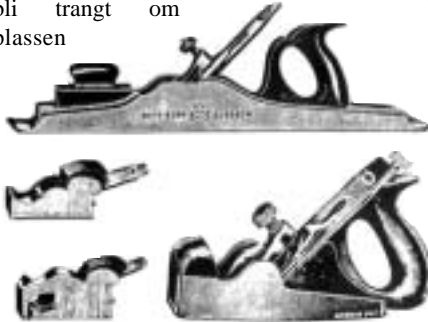
Sånn er situasjonen i skrivende stund. Freyja har riktignok blitt mindre fartssugen, og på gode dager kan jeg ri henne uten særlig problemer. Men fjøs- og stallarbeid tar det jeg har av krefter, så det er bare når noen i blant overtar måking og vannbæring at overskuddet er der. Dessuten er det for kaldt en god del av tida. Kroppen fungerer ikke når det er tju minus! Men jeg trives med det jeg gjør. Det går seint og jeg blir sliten, men bedre rekreasjon enn dyrestell og mye tid utendørs kan vanskelig tenkes. **Kanskje ville innendørs fysioterapi være mer effektivt (jeg tviler!), men min metode flytter fokuset fra sykdom og problemer til levende liv og muligheter: Akkurat nå går det trått, men til sommeren skal jeg ri over Slettefjell – på egen hest.**

Sære butikker i Storbritannia

Har du planer om å reise til Storbritannia, kan Bristol by på interessante butikker.

Tekst: Knut Caspari

Det er mye velstand i Bristol, noe boligprisene bærer preg av. (Faktisk er de så høye at Storbritannias statsminister Tony Blair kun hadde råd til å kjøpe to leiligheter til barna sine. Med fire barn vil det bli trangt om plassen

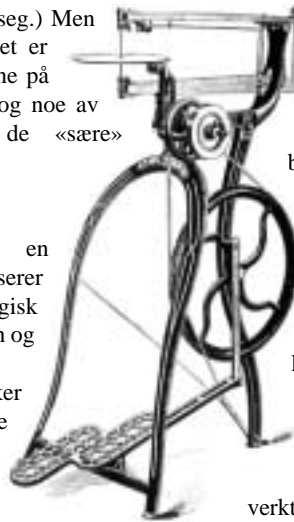
når studietidene melder seg.) Men velstanden fører til at det er mye penger mellom hendene på folk med fritidsproblemer og noe av velstanden drypper på de «sære» butikkene.

Eco-logic books

Eco-logic books er en nettbokhandel som spesialiserer seg på bøker om økologisk hagebruk, miljøvern og sjølberging.

Å bestille bøker usett kan være dristig, siden en aldri vet hva en egentlig kjøper. Dette kan unngås ved å legge turen innom Eco-logic books kontor/lager i Bristol, men husk å melde din ankomst på forhånd for kontoret er ikke åpent hver dag.

For mer informasjon om Eco-logic books les Sjølberger'n nummer 17 eller besøk denne hjemmesiden: www.eco-logicbooks.com.

Bristol Design (Tools)

Etter å ha besøkt Eco-logic books snublet jeg forbi Bristol Design (Tools). De selger nye og brukte håndverktøy, samt bøker knyttet til trearbeid. Jeg kjøpte Mike Abbotts siste bok der og tok med en katalog med hjem. Som bildene under viser har de et rikt utvalg av håndverktøy.

Naturlig nok vil enkelte lesere verge seg mot å reise til Bristol i frykt for å støte på Tony Blairs bortkjemte unger.

De vil da være lettet over å få vite at Bristol Design sender verktøy til Norge og har denne nettadressen: www.bristol-design.co.uk

Greenleaf Bookshop

Dette er en alternativ bokhandel med et bredt utvalg aviser, hefter, postkort og bøker fra små forlag. Politisk hører bokhandelen hjemme et sted på venstresiden.

Bildene under er tatt fra Bristol Designs løpeseddel og viser noe av utvalget!

Finders keepers

I snitt bruker jenter 10 000 bind/tamponger i løpet av livet. Dette forårsaker en enorm forsøpling, men det finnes miljøvennlige alternativer.

Tekst og foto: Knut Caspari

På bildet ser du en Keeper, som er laget med naturlig gummi. Den kan gjenbrukes i minst ti år og er hygienisk i bruk.

Både Keepers og en annen variant kalt Mooncup kommer i 2 størrelser. En for jenter som har født barn og en for de som har sluttet unna samfunnsplikten sin.

Hva koster en Keeper?

Prisen for Keeper og Mooncup ligger på rundt 300 kr. Siden du bruker produktet i mangfoldig år, sparer du både miljøet og penger i forhold til bind/tamponer.

Spør en fornøyd bruker!

Er du usikker om Keepers/Mooncup er noe for deg, kan du spørre en som har brukt samme Keeper i flere år. Send en e-post til: ahawks72@fish.co.uk

For mer informasjon

Informasjon om Keeper finnes på denne hjemmesiden: goodfooddelivery.co.uk

Sett grisen i arbeid!

Alle som har satt et greip i en bing med sauetalle vet at å tømme en vinters produksjon av talle er hardt arbeid, spesielt dersom det må gjøres med greip og trillebår. Problemene med tallen er ikke slutt når en får den ut av bingen, tallen er vanskelig å rive i stykker og spre på en jevn og fin måte dersom en ikke har en avansert gjødselspreder.

Tekst: Steinar Staaland

Kompostering løser problemet med talle klumpene, men en vellykket kompost krever oppfølging med vending og tildekking og det tar dessuten flere måneder før en oppnår ønsket resultat.

Ved siden av 30-40 vinterføra sau, ei ku, noen hester og høns har vi ofte hatt noen griser om sommeren. Grisenes evne til å rote i jorda er velkjent. Etter å ha lest en artikkel i tidsskriftet «Small Farmer's Journal» om griser brukt som kompost makere, kom jeg på tanken om å kombinere grisenes evne til å rote i jorda med å løsne tallen i sauebingene. Som sagt så gjort, etter at sauene var kommet ut på beite i midten av mai, kjøpte jeg to 25 kg tunge grisunger og slapp dem løs på sauetallen. Grisene gikk umiddelbart til verks og løsnet seig talle så det var en fryd.

For å stimulere grisene til å løsne tallen til bunns i hele bingen, lagde jeg huller med et spett og drysset litt havre ned i hullet, neste dag var 50 cm tykk talle gjennomgravd!

Grisenes stadige gjennomroting av tallen gjorde at lufta kom til over alt, etter 3-4 uker fikk tallen en kompost lignende struktur og aroma. Jeg begynte etterhvert å hive inn alt mulig rusk og rask som ellers ville være naturlig å legge i en komposthaug, det som grisene ikke spiste trakk de ned og blandet med tallen. Der grisen gjorde fra seg, gjerne i et hjørne av bingen heiv jeg på litt jord, dette bidro til å redusere lukt og flueplage til lik null.

Etter slåtten, midt i juli kunne jeg fylle den gamle Nauma sprederen med kompostert sauetalle og kjøre den ut på enga. Arbeidet med å tømme bingen var blitt en ren fryd i forhold til å bryte løs fersk sauetalle med greip. Nauma sprederen og gamle Blæsi som trakk den hadde også en betydelig lettere jobb, og spredde fint og jamt oppå enga. Når sauene ble sluppet på håbeite samme sted i september var det ikke antydninger til gjødselrester i enga, alt var brutt ned og fortært av alle jordens små organismer og gode hjelpere.

Jeg har fortalt denne historien mange ganger

Griser er alreite dyr!

til folk som lurer på hva de skal gjøre med tallen, alle ler av den og noen tror jeg bare fleiper, men ofte ligger de beste løsningene på problemer snublende nær.

Anne og Eric Nordell i Pennsylvania USA, skriver regelmessig i Small Farmer's Journal om sin svært vellykkede «Bio ekstensive»

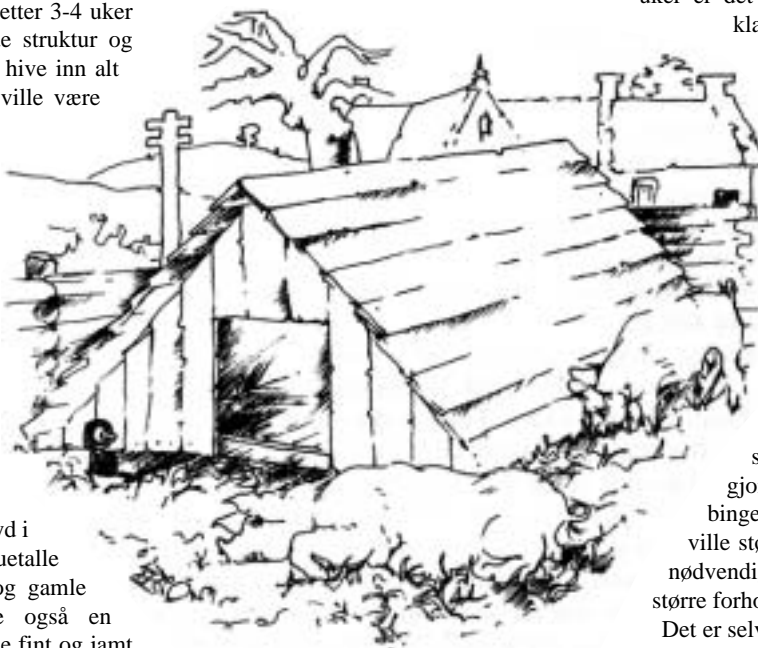
for ugrasfrø og sykdomsorganismer.

I en artikkel i vårnummeret av «Small Farmer's Journal» 1998 om gjødsel og gjødselhåndtering, nevner Anne og Eric blant annet Joel Salatin som driver med ammekyr og bruker 4 stk 90 kilos griser til å løsne og luften vinter tallen fra ammekyrne, i løpet av 8 uker er det blitt tilstrekkelig kompostert og klart til å bruke på jordene.

Griser brukt som kompostvendere kan være en lavteknologisk, energiøkonomisk og billig måte å lage kompost på. Faktisk så øker jo grisenes verdi etterhvert som de legger på seg, i motsetning til maskiner som slites og taper verdi når de brukes, ikke minst blir det lett rustproblemer på maskiner som er i nærkontakt med fersk gjødsel. Metoden kan selvfølgelig forbedres og settes mer i system enn hva jeg har gjort. Det ideelle ville være å ha flere binger hvor en roterte grisene, kanskje ville større griser, på rundt 100 kg, være nødvendig for å gjøre en god jobb under større forhold.

Det er selvfølgelig nødvendig å føre grisene godt, de bruker nok en del ekstra energi på all jobbingen med komposten. De setter også pris på å ha ett tørt sted å ligge, gjerne en halmseng i et hjørne av bingen. Etter endt tjeneste ble grisene slaktet til eget bruk, kjøttet smakte utmerket og var passe magert og med fin farge, kanskje kom det av all mosjonen de fikk?

Ideen er hermed gitt videre.

grønsaksproduksjon hvor de bruker griser til å kompostere grønnsaksavfall og annet organisk materiale sammen med møkka fra deres 4 arbeidshester.

De roterer grisene mellom tre binger hver på ca 3 ganger 5 meter. Den ferdige komposten fra grisene er i følge Nordell's lett å spre og fri

For et søppelfritt samfunn

Hvis mennesket ønsker å ha en ren samvittighet, må det strebe mot et søppelfritt samfunn. Vi er naturens gjester, og bør oppføre oss deretter. Et bruk-og-kast-samfunn kan ikke aksepteres. Mennesket må innse at det selv er den verste pesten som noen gang har herjet og ødelagt jordkloden.

Mennesket må trekke seg bak sine økologiske grenser, slik at jorda kan regenerere. Vegetasjonen trenger millioner av år på å dekke over den slimete og giftige materien, med et lag humus, med et lag vegetasjon og et oksygenlag, slik at mennesket kunne leve på jorda, og dette utakknemlige vesenet bringer nå denne meget slimete og giftige materien som ble overdekket gjennom en langsom kosmisk innsats, tilbake til overflaten. På denne måten, gjennom det uansvarlige menneskets misgjerninger, blir verdens endelikt, lik verdens begynnelse. Vi begår selvmord.

Våre byer er kreftsvulster.

Vi er alle ansvarlige for søppelet vårt. Søppel bør kriminaliseres. Søppel-produsentene, emballasje-industrien, søppelmakerne – det vil si oss alle – burde pålegges strenge straffer, for å oppnå en radikal forebygging av søppel/forsøpling.

Vi spiser ikke det som blir dyrket lokalt – vi får maten vår fra fjerne steder, fra Afrika, Amerika, Kina og New Zealand. Vi tar oss ikke av vår egen skit – vårt eget avfall, vår egen avføring, blir skylt langt vekk. Vi forgifter elver med den, innsjøer og hav. Vår egen skit kommer aldri tilbake til våre jordområder, eller til der vi henter maten vår fra.

Vi synger bordsanger før og etter måltidene. Ingen synger når de skiter. Vi takker Gud for vårt daglige brød som kommer fra jorda. Men vi ber ikke om at avfallet vårt skal bli omformet til jord. Avfall er vakkert. Sortering og resirkulering av avfall er en vakker og gledesfylt aktivitet.

Tekst: Hundertwasser

Datostempling

– innbyr til ressursløsning!

I takt med tabloidavisenes oppslag om nye farlige sykdommer, etterspør folk «trygge» matvarer. Denne «tryggheten» består i at matvarene datostemples, men hadde folk virkelig ønsket trygge matvarer burde de heller kjøpe økologisk mat.

Tekst: Basert på en tekst fra Nordlandsposten

I dag er det ikke grenser for hva som datostemples, selv mat som er vakumpakket, hermetisert eller fryssetørret. Det er ikke så lenge siden hermetikk ble betraktet som en vare med tilnærmet ubegrenset holdbarhet, mens det i dag har en begrenset holdbarhet. (Merkelig nok bruker militæret hermetiserte matvarer den dag i dag som stammer fra 1950-årene.)

For ferskvarer har datostemplingen sin berettigelse, idet dette er varer som kan bederves når de blir gamle. Men matvareindustrien er glad i å bruke datostemplingen i tide og utide. Det er flere grunner til dette. For det første finner forbrukerne trygghet i at et produkt er påført «Best før...». For det andre vet produsentene at folk ikke «tør» spise mat som har gått ut på datoen, og da er sjansen stor for at de kjøper samme produkt om igjen. Dette fører til klingene mynt inn i kassa til selskapene, noe de trives godt med.

Matkonsernene bruker også datostemplingen for å sikre seg at matvarene ser riktig ut, smaker riktig og har riktig konsistens. Vanligvis er det disse tingene som «ryker» først med matvarer som har gått ut på datoen.

Tonnevis med mat dumpes hver dag!

Norske dagligvarekjeder dumper tonnevis med mat bare fordi den har gått ut på dato. KIWI har for eksempel en «matvaregaranti», som gjør at helt prima matvarer dumpes. Grunnen til dumping er vi har et lavt kunnskapsnivå om mat, konservering og holdbarhet.

Hvem betaler for dumping?

Butikker i distriktene med lav omløpshastighet har en større andel varer utgått på dato. Dermed må forbrukerne i distriktene betale mer for matvarene, for butikkene må selvsagt dekke inn tapet ved å øke prisen på matvarene.

Løsningen

Vi lever godt her i landet, så godt at mengder med brukbare matvarer daglig dumpes. Nå er det selvsagt viktig å være opptatt av helsen, men våre bestrebelser for folkehelsen kan drives for vidt. Det er ingen grunn til å hige mot et fullkomment sterilt samfunn.

I stedet for å stemple maten med «Best før...» burde matprodusentene stemple produksjonsdatoen. Da kunne folk selv vurdere i hvilken grad de ville kjøpe produktet.

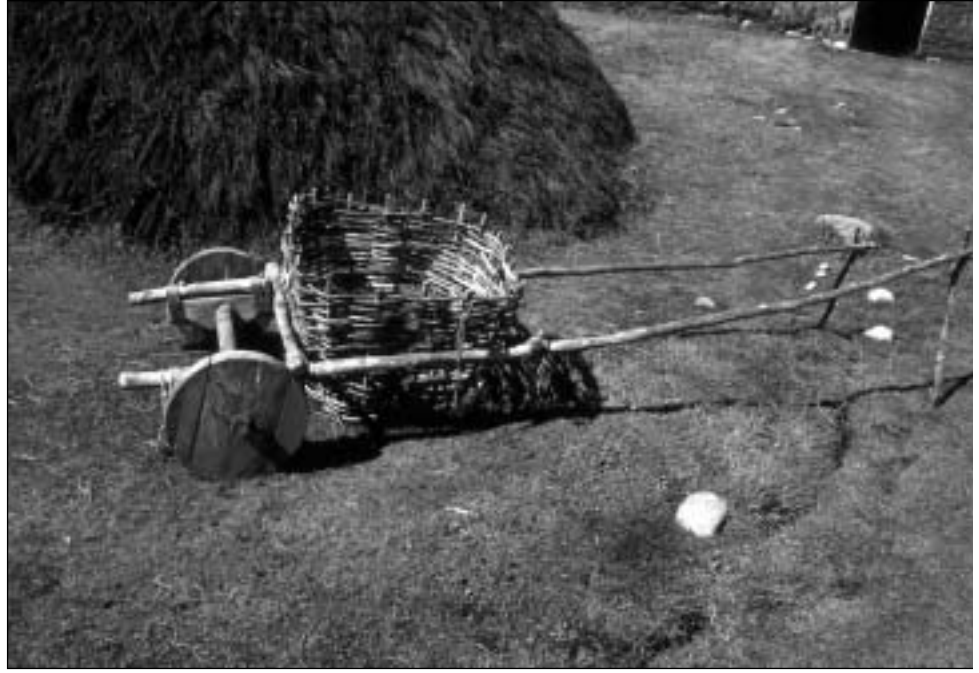
Bilder fra et bortgje

Foto: Knut Caspari

t museum i Skottland

Tekstreklame om Manufactum

Denne artikkelen er tatt fra en katalog utgitt av postordreselskapet Manufactum. Den er gjengitt her, fordi den er interessant. Ønsker du mer informasjon om Manufactum, besøk denne hjemmesiden: www.manufactum.co.uk

Et problem vi ofte møter, er at kunder som kun tenker pris, kan løfte litt på øyenbrynene av prisene på varene i vår katalog.

*Tekst: Thomas Hoof
Oversetter: Helge Waaler
Foto: Tatt fra katalogen*

Men alle varene i katalogen vår tilfredsstiller følgende krav: De er laget med stor dyktighet, etter tradisjonelle metoder, og er dermed pålitelige og praktiske. De er laget av nøye utvalgte materialer for sin bruk, og er derfor attraktive. De er laget av tradisjonelle materialer, det vil si metall, glass, tre osv, kan bli reparert, og er dermed miljøvennlige.

Nyvinninger: Lite nytt og mye ståhei

Vi innrømmer gjerne en viss skeptisisme i vår utvelgelsesprosess når vi velger våre varer. Ganske sikkert, så framtrer mange av nyvinningene fra de siste 30 årene, høyst tvilsomme for oss. Mens elektrisitet opprinnelig brakte oss de klare fordelene ved å gjøre ting bekvemmeligere, og kjemikalier gjorde vedlikehold enklere, virker nyvinninger i dag å være nyvinninger for sin egen skyld – et sjeldne ødeleggende forsøk på å gjøre nyttegjester til enda mer pengeinnbringende husholdningsartikler, og gjøre dem enda mer oppsiktsvekkende og glørete. Teknisk sett, fører dette

uunngåelig til en reduksjon i kvalitet, pålitelighet og varighet; kulturelt sett, betyr det et tap av tradisjoner. Det er underlig hvordan en generasjon, som vraket så mange gamle ting, endte opp med å lete febrilsk etter de samme gjenstandene på loppemarkeder og i antikkforretninger, da de plutselig forstod hva de hadde tapt. I mellomtiden blir den forstandige, miljøbevisste forbrukeren svimmel av motenes og trendenes salgstriks, der hun leter etter den stadig mer bortgjemte nålen i høystakken – og er ved dette tidspunktet ganske utslitt. Det de egentlig trenger er vår katalog.

Syntetiske materialer

Det er svært få syntetiske materialer og plastikk-gjenstander i vår katalog. Selv om denne påstanden kan sies å være diskutabel, ettersom også tradisjonelle materialer er «kunstige» i den forstand at de ikke forekommer naturlig. Bronse, for eksempel, blir laget ved en legering av kobber og tinn, selv om vi oppkalte en tidsepoke etter den, som begynte i Sentral-Europa for mer enn 4500 år siden.

Likevel, her og der i katalogen, uttrykker vi respekt for enkelte materialer som ikke kan kalles annet enn «kunstige», men i en mye mer begrenset form. Dette gjelder for eksempel cellofan, celluloid, pleksiglass, viskose, etc. Det de har til felles, er at de er tidlige produkter fra cellulose-kjemiindustrien på 1900-tallet, da råmaterialene fortsatt kom fra levende natur. Syntetiske tekstiler er et godt eksempel. De første forsøk på å lage bomull og silke kunstig, var basert på cellulose (hovedbestanddelen i plantecellens vegger) i tre, oppløst i en blanding av natriumhydroksyd, kobberoksyd eller acetatsyre, og presset gjennom spinnedyser, for å lage et tekstilliknende spinnegarn. Resultatet ble Chardonnet-silke i 1889, og den berømte Bemberg-silke i 1897, laget av cellulose, kobberoksyd og ammoniakk. Viskose, eller rayonsilke, som var grovere, men billigere, kom deretter, og er fortsatt mye brukt i dag. På begynnelsen av forrige århundre, ble «acetatsilke» laget av cellulose og acetatsyre. Det var vannavstøtende, og ble derfor brukt i paraplyer, badedrakter og regntøy. Alt som kom etter dette, fra 1940-tallet og fremover, var totalt syntetisk, laget fullstendig av syntetiske polymerer, det vil si organiske fibre basert på petrokjemikalier – polyamid (Nylon, Polyamid 6), polyester (Diolen), polyakryl (Dralon). Vår aversjon mot hel-syntetiske materialer, skyldes ikke bare økologiske vurderinger. (Selv om de «tradisjonelle» materialene ikke behøver noen godkjenning, ettersom de har blitt brukt av mennesket gjennom alle tider.) Estetikk spiller også en rolle. Ingen kan diskutere kvaliteten på tradisjonelle

materialer fremfor termoplastiske materialer – prøv f.eks å holde en gummiball i den ene hånden, og en PVC-ball i den andre.

Uholdbare produkter?

I 1970-åra, beskyldte intellektuelle kritikere av kapitalismen, ofte fabrikantene for å lage varer med innebygde mangler, slik at de raskt måtte kasseres og erstattes av nye, og dermed gi mer penger i kassa. Men selv da burde de visst bedre. Så tidlig som i 1974, mottok Europarådet en studie som viste at forbrukerne

hadde like stor skyld i varenes økende kortlivethet som fabrikantene. Begge parter har siden inngått en allianse som har gjort sitt beste for å bryte ned holdbarheten og varigheten av en del typer varer. Vi betraktet for eksempel med skrekk, hvordan en fabrikant av kirsebærtre-møbler i heltre, slo møblene med sykkelkjeder for å gi dem et «antikt» utseende, fordi han mente de ikke ville selge uten et slikt preg.

Moteslaver verden over, har alltid vært tilbøyelige til tvilsom smak og ville påfunn – og det er ikke så rart.

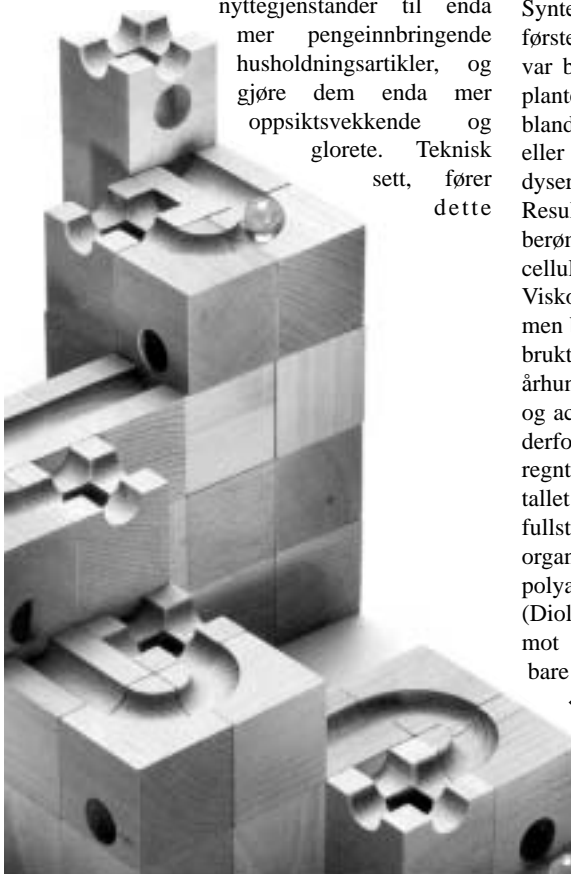
Det er ikke deres feil hvis moteindustrien forsøker å utnytte naivitet, slik at forbrukerne følger hver eneste trend og mote, og dummer seg ut.

La oss ta et eksempel: Det kan ikke være noen tvil om at latterlig mye energi blir brukt på å redusere tekstiler til en tilstand der de bare passer som vaskefiller. Det er hårreisende å se hva som skjer med olabukser, en tradisjonell kvalitetstekstil, før den kan bli brukt som bukser.

For at buksene skal se «brukt ut», et viktig salgspoeng, blir de behandlet med pimpstein, kjemikalier, småstein, mer kjemikalier, og endelig sandblåst – alt dette er en mye verre behandling enn det en Texas-rancher kunne ha fått til gjennom tyve harde kvagreiser. Det «ødelagte utseendet» var på moten for bare noen år siden; her ble stoffet mishandlet inntil kantene og sømmene var slitt opp. Tilfeldigvis kan hele denne prosessen kalles miljøvennlig, hvis fabrikantene resirkulerer vaskevannet, og bare tilsette blekemidler som er «garantert absolutt fri for klor». Vi bestemte oss derfor, for å lage et utvalg av høykvalitetstekstiler, skapt av fullstendig «ikke-behandlede» tekstiler, som du kan finne i vår katalog.

Et problematisk forhold

For en stund siden, fortalte en kunde oss, at hun syntes vi hadde et problematisk forhold til tekniske prosesser generelt, og til husholdningsprosesser spesielt. Hun sa at hun måtte trekke en slik konklusjon på bakgrunn av de mange fiendtlige bemerkningene i katalogen om en gjenstand som er til slik en velsignelse som oppvaskmaskinen. Vi har ingen skyldfølelse i dette henseendet, og kan bare bekrefte at vi har et fullstendig ulidenskapelig forhold til oppvaskmaskinen.

(Det er heller ikke opp til oss å avgjøre hvorvidt manuell eller maskinell oppvask har langtidsvirkning på miljøet.) Vi er mildt avvisende til oppvaskmaskiner, i det de er uforenlige med uglasert porselen – og dermed gjør en hel gruppe håndverkere overflødige, og berøver verden for gjenstander som for eksempel håndmalt porselen. Det samme gjelder trehåndtak på kniver, og blad som ikke er laget av rustfritt stål. Stort sett, så er oppvaskmaskiner gode nyheter for produsenter av plastikk-gjenstander og rustfritt stål 18/10. De sparer kjøkkendesignere for strevet med å velge fra et bredt utvalg av materialer. Rustfritt stål og plastikkprodukter er de eneste materialene som passer oppvaskmaskinen. Selv de som betrakter oppvaskmaskinen som en gave fra gudene, som sparer dem for timevis med oppvask, må innrømme at de er store utjevnerne. Alt får den samme behandlingen, med det resultat at mange

gode hensikter, og ønske om god husholdning, fortsatt bedrar seg selv ved å kjøpe det billigste markedet kan tilby (som aldri kan vare særlig lenge, eller gi dem særlig glede).

Ta silke, for eksempel. Det var en gang da en lite gruppe svært dyktige og høyt spesialiserte vevere (særlig rundt Como i Italia og Krefeld i Tyskland) kunne gjøre dette fabelaktige naturmaterialet til tekstiler av den høyeste kvalitet.

Kinesiske vevere, med århundrers erfaring, kunne gjøre akkurat det samme, men virker nå å ha valgt den enkle løsningen, å produsere tekstiler som enkelte eksperter har sammenliknet med tørkehåndklær – likevel selger «silkeskjorter» til 200 kroner som varmt hvetebrød i vestlige forretninger! Problemet er derfor ikke konkurransen med Kina, eller noen av hennes asiatiske naboer. Det er ganske enkelt det at det er umulig å konkurrere med det lavest mulige kvalitetsnivå.

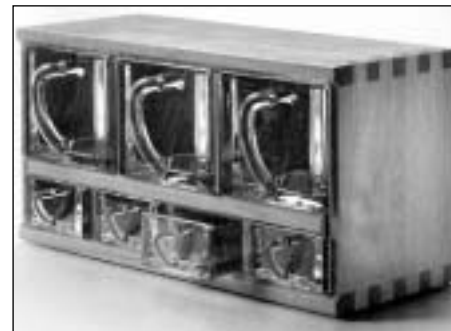
Den europeiske tekstilindustrien er i raskt forfall, nesten glemt: Silkeprodusenter har gitt opp – kashmir-tekstiler vil snart følge etter, og skofabrikanter vil trolig være de neste.

kvalitetsgjenstander forsvinner bare fordi de ikke er oppvaskmaskin-sikre. Så i framtida, når vi sier at noe ikke er «egnet for oppvaskmaskinen», vennligst betrakt dette som et tegn på kvalitet, og ikke som en advarsel mot å kjøpe gjenstand.

Pris, kvalitet og industrielt opphav

Mange forbruksvarer koster omtrent det samme i dag som for tyve år siden. Dette kan delvis forklares med de stadig synkende marginene som detaljistene mottar, men det henger trolig mer sammen med opprinnelsen til de fleste forbruksgjenstander. Det Fjerne Østen er nå hovedopprinnelsessted for de fleste varer, og det blir stadig mer viktig. Vi misunner ikke Det Fjerne Østen deres markedssuksess, og vi kan ikke, og vi ønsker ikke, å konkurrere med deres lave lønninger og sosiale system. En forbruker som kun tenker pris, har simpelthen intet annet valg enn å kjøpe deretter.

I enkelte stormagasiner kan et sengeteppe i sateng, bli kjøpt for 175 kr. Dette kan bare gi profitt for partene involvert i produksjonen, transporten eller salget, ved å ofre kvalitetskontroll. Det forblir et mysterium hvorfor så mange forbrukere i dag, til tross for

Vi har gjort hjemmeleksa vår: Stål, rust og oppvaskmaskiner

Her er litt teknisk informasjon om det uoversiktlige området stål, rust og oppvaskmaskiner, som er ment å sette reklameuttrykket «oppvaskmaskin-sikker», i sammenheng, og å få ting på sin rette plass.

Kvaliteter av rustfritt stål

Rustfritt stål er jern blandet med krom, eller krom og nikkel. Avhengig av blandingsforholdet mellom metallene, blir det laget ulike kvaliteter.

- *Kromstål 13* er 13 % krom, herdbart, og relativt rustfritt. Fordi det kan herdes og har en høy andel karbon, er det egnet for knivblader.

- *Kromstål 17* er 17 % krom, men kan ikke lenger herdes; det er enda mer rustfritt, og blir brukt først og fremst i armaturer.

Disse to kromstålene kan lett identifiseres, fordi de er magnetiske.

- *Krom-nikkelstål 18/8* er 18 % krom og 8 % nikkel; det er enda mer rustfritt, ekstremt hardt, men ikke herdbart, og ikke lenger magnetisk. Det blir brukt i kasseroller og billig bestikk.

- *Krom-nikkelstål 18/10* er 18 % krom, men med en nikkelandel på 8,5-10 %, noe som

gjør det enda mer motstandsdyktig mot rust og matting.

Europeisk rustfritt stål blir vanligvis kalt «Inox», «stainless», eller «rustfritt». De er stort sett kromstål. Selv om det er korrekt å si at spesialstål 18/10 er det sterkeste og det mest rustsikre (og det dyreste), betyr ikke dette at 18/10 alltid er det beste valget ved ethvert produkt. Det kan for eksempel ikke brukes til å lage gode knivblader – det er ikke herdbart, så de ville ikke bli skarpe. Dette gjelder kniver i gode bestikk-sett også. Så gode knivblader blir alltid laget av herdbart kromstål, som til tross for betegnelsen «rustfritt», er mer utsatt for korrosjon enn 18/10.

Stål i oppvaskmaskinen

Oppvaskmaskiner er ganske kipe mot tingene vi setter inn i dem – særlig kniver og bestikk. Gjenstander forblir gjerne skitne mye lenger enn om de ble vasket for hånd. Syrer fra matrester angriper stålet, og misfarger det ofte. Dette kan også skje hvis bestikk ikke blir vasket ordentlig – noe som noen ganger skjer med vanskelige gjenstander.

Sett alltid bestikk inn i oppvaskmaskinen

uten å sortere det (kniver, skjeer og gafler blandet sammen), håndtaket ned. Standhaftige flekker kan fjernes med en god metallrens.

Rustflak

Rustflak, som kan komme fra vannrør, stekepanner med mer, setter seg ofte på knivblader, og blir synlige etter en stund som små rustflekker. Hvis du fjerner dem med en gang med kalk, vil du hindre dem i å spre seg.

«Pitting»

«Pitting» er mer alvorlig – det opptrer som små flekker på stål, først og fremst på de mindre høylegerte knivbladene. Denne risikoen øker når vannet i oppvaskmaskinen har et høyt klorinnhold. Dette avhenger selvsagt av tappevannet, saltinnholdet i matrestene, og effektiviteten på maskinens eget vannmykningsystem. Bestikk står ofte fuktig i oppvaskmaskinen lenge, noen ganger i flere timer, noe som øker sjansen for klorangrep på stålet. Dette kan forhindres ved at man fjerner bestikket så snart som mulig etter vasken, og deretter tørker det, eller ihvertfall åpner oppvaskmaskinen.

Dødelige sjampoer

Har du noen gang vurdert å vaske håret i bremsevæske? Eller at prisen for å få «skinnende blankt hår», kan være kreft? Bak den smarte og aggressive reklamekampanjen for en av verdens mest brukte sjampoer, Herbal Essences, er en liste over kjemikalier som er langt fra skinnende ren.

Tekst: Eugenie Reidy
Oversetter: Helge Waaler

Proctor & Gamble takker den voksende etterspørsel etter «naturlige» produkter hos forbrukerne, for suksessen til sine Herbal Essences-sjampoer. Men mens Proctor & Gamble skryter av at Herbal Essences inneholder «naturlige organiske urter, og planter som er hentet fra rent fjellvann», inneholder sjampoene faktisk farlige syntetiske og petrokjemisk baserte ingredienser.

10 av de 12 ingrediensene listet opp her, har alle vært koblet til minst ett av de følgende helseproblemene: Kreft, endokrine forstyrrelser, problemer i sentralnervesystemet, fødselsdefekter, organ- og vevskader, skader på hud og hår, og allergiske reaksjoner.

Siden de fleste konvensjonelle sjampoer inneholder en eller flere av disse ingrediensene, er det en fordel å lese varedeklarasjonen!

Hårpleiemarkedet

I løpet av det siste tiåret har det blitt lansert over 100 nye hårpleieprodukter. Dette er fordi hver gang en sjampo gjennomgår årsmåendringer, relanseres sjampoene med bask og barn.

Proctor & Gamble er en ledende aktør innen personlig pleieprodukter og selger over 250 produkter til fem milliarder forbrukere i 130 land verden over. I 2002 var nettosalget 40 milliarder dollar, hvorav skjønnhetspleieprodukter utgjorde 8 milliarder.

I 2002 var Herbal Essences-merke den nest mest solgte i USA, mens merket er tredje størst i Storbritannia.

Boikott-kampanje

Dyrevernorganisasjonen NOAH oppfordrer til boikott av Proctor & Gamble fordi selskapet er involvert i dyreforsøk. Blant annet testes «Max Factor» og «Olay» på dyr

for å fastslå «irritasjonsnivået». Videre testes selskapets dyremat-produkter (IAMS og Eukanuba) på katter og hunder.

Vil du unngå Proctor & Gamble, så er dette noen av de største merkevarene i Norge:

Personlig pleieprodukter: Camay, Clairol,

Covergirl, Head & Shoulders, Max Factor, Olay, Old Spice, Pantene, Vidal Sassoon, Wash and Go og Wella.

Bind/Bleier: Always, Pampers og Tampax.

Snacks: Pringles.

Vaskemidler: Fairy og Febreze.

Parafyme/dufter: Hugo Boss og Lacoste.

For mer info, **kontakt:**

Noah, Osterhaugsgate 12, 0183 Oslo.

Telefon: 22 11 41 63.

Hjemmeside: www.noahonline.org

E-post: noah@noahonline.org

Under følger en forklaring på ingrediensene i Herbal Essences. (En full varedeklarasjon er gjengitt nederst på neste side.)

COCAMIDOPROPYL BETAIN

Hensikt: Øke sjampoens skummingseffekt og tykkelse.

Helsevirkninger: Hudbetennelse, tørr og sår hodebunn.

DIAZOLIDINYL UREA

Hensikt: Anti-bakterial.

Helsevirkninger: Frigjør formaldehyd. (Se DMDM Hydantoin, neste side.) Pluss irriterer øyne og hud.

SODIUM KLORID (salt)

Hensikt: Øke fastheten og få produkter som ellers ville hatt en tynn konsistens, til å se tykke og fylldige ut.

COCAMIDE MEA

Hensikt: Å få sjampoene til å skumme, der det ellers hadde vært umulig.

Helsevirkninger: Forårsaker kreft hos testdyr. Cocamide MEA inneholder momoethanolamin, som reagerer med SLS/SLES, og produserer det kreftfremkallende nitrosamin.

METHYL/PROPYL PARABEN

Hensikt: Parabener er petrokjemikalier brukt i nesten alle kosmetiske produkter på grunn av deres utstrakte evne til å drepe bakterier, og dermed konservere produktet.

Helsevirkninger:

- Endokrine forstyrrelser: Parabener kan etterligne østrogen aktivitet, og påvirke seksuell utvikling og reproduksjon.
- Allergiske reaksjoner er vanlige.

FARGESTOFFER CI 17200, CI 15510, CI 60730 og CI 42053

Hensikt: Å gi sjampoene same farge som urtene de sies å være laget av.

Bruk og helseeffekter: Dette er bare fire av hundrevis av ulike syntetiske og petrokjemiske fargestoffer med ukjent og omdiskutert klarering. De fleste fargestoffene i kosmetiske produkter, er ennå ikke blitt testet, og er ikke blitt studert eller undersøkt med hensyn til sikkerhet.

BENZOIC-SYRE

Hensikt: Et konserveringsmiddel og løsemiddel.

Helsevirkninger:

- Inneholder kreftfremkallende stoffer og stoffer som antas å virke hormonforstyrrende og som forårsaker fødselsmisdannelser.
- Irriterer luftrøret.
- Irriterer øyne og hud.

DMDM HYDANTOIN

Hensikt: Anti-bakteriell.

Helsevirkninger:

- Funnet å forårsake lungekreft og å ødelegge DNA i laboratorietester.
- Inneholder 17,7 % formaldehyd, som er en kreftfremkallende og en irritant, og forårsaker forgiftningsreaksjoner hos 20 % av folk som blir utsatt for det.

SODIUM LAURETH/LAURYL SULFAT (SLES/SLS)

Hensikt: Fjerner fett fra håret ved korrosjon, og får sjampoene til å fordele seg og trenge inn. Det taes lett opp i huden, og forblir i vev (særlig hjerne-, hjerte-, og levervev) relativt lenge.

Bruk: Finnes i 90 % av alle konvensjonelle sjampoer, og mange andre helse- og skjønnhetsprodukter, særlig hudkremer og

tannkrem. SLS har blitt forbudt i skumbad, fordi det har en ugunstig virkning på hudens beskyttelse, og forårsaker utslett og infeksjoner. Det finnes også i industrielle rensmidler. Testlaboratorier bruker SLS som en irritant, for å undersøke et legemiddels helbredende virkning.

Helsevirkninger: Transportert med blodet, vil SLS/SLES lagres i hjertet, leveren, lungene, hjernen og øynene. Det vil forbli i vev lenge, og kan forårsake følgende virkninger:

- Kreft – SLS/SLES reagerer med andre kjemikalier og danner kreftfremkallende nitrosaminer og dioksan.
- Endokrine (hormonelle) forstyrrelser – SLS/SLES kan etterlikne hormonell adferd, og forstyrre de tilknyttede mekanismene som styrer våre daglige kroppsfunksjoner; det er kjent for å etterlikne østrogene funksjoner, og å forstyrre reproduksjonssystemet og seksuell utvikling.
- Øyeskade – SLS blir særlig absorbert av øyecellene (ved absorbering gjennom hårrøttene, ikke gjennom direkte øyekontakt); det ødelegger cellenes funksjon og utvikling – særlig hos barn.
- Hårtap - SLS er sterkt korroderende, og kan angripe hårfollikkelen
- Øket hudfølsomhet – SLS ødelegger hudens evne til å være en barriere mot skadelige stoffer, og øker allergiske reaksjoner.
- Tørr hud – beskyttende lipider skrelles av hudoverflaten av det etsende SLS, og huden mister evnen til å holde på fuktigheten.

PARFYMERING/DUFT

Hensikt: Å skape den «naturlige, botaniske» lukten, som er en viktig del av markedsføringen av Herbal Essences, men ikke en avspeiling av de virkelige ingrediensene.

Bruk: Av de om lag 5000 duftingredienser som finnes på markedet, er 95 % skapt i laboratorier av petroleumsprodukter. De virkelige ingrediensene er ikke oppgitt, for å

beskytte produktet, ettersom dufter ikke kan patenteres.

Helsevirkninger:

- Petroleumsbaserte ingredienser kan forårsake kreft, fødselsmisdannelser, forstyrrelser i sentralnervesystemet, og allergiske reaksjoner.
- Parfymen er den fremste årsak til allergiske reaksjoner på kosmetikk.

TETRASODIUM EDTA

Hensikt: Letter vask ved å binde skitt og spor av tungmetaller.

Bruk: Brukes i vaskemidler, sprøytemidler (for jordbruket) og legemidler.

Helsevirkninger:

- EDTA nedbrytes ikke lett, så hvis det kommer ut i naturen, oppløser det giftige tungmetaller, og gjør at disse kommer inn i næringskjeden. Tungmetaller (omtrent 20 finnes), er giftige for mennesker, og har alvorlige innvirkninger på adferd, fysiologiske, og kognitive systemer.
- Irriterer øyne og hud.

PROPYLEN GLYKOL

Hensikt: Bevare fuktighet i sjampoene, og gi den en «silkemyk følelse».

Bruk: Propylen glykol er en petrokjemikalie som blir brukt som en hovedingrediens i bremsevæske og frostvæske, så vel som i helse- og skjønnhetsprodukter. (For eksempel kremer for spebarn og maskara.)

Helsevirkninger: Selv om den amerikanske Mat- og Legemiddeladministrasjonen (the US Food and Drug Administration, FDA), har klassifisert propylen glykol som «stort sett anerkjent som trygt», har det blitt karakterisert som en nervegift, og har beviselig forårsaket hudbetennelse, leverabnormaliteter, og nyreskader i dyrestudier. Det kan også hemme cellevekst og irritere huden.

Basert på en artikkel trykket i «The Ecologist», oktober 2003.

Giftige Essences kontra naturvennlig sjampo!

Dette inneholder Herbal Essences:

- Aqua
- Sodium Laureth sulfat (SLES)
 - Lauryl sulfat (SLS)
- Cocamidopropyl Betain
 - Parfyme
 - Cocamide Mea
 - Sodium Klodium
 - DMDM Hydantoin
- Dihydroxypropyl PEG-5 Linoleamium Klodium
- Guar Hydroxypropyltrimonium Klodium
 - Methyl/propyl Paraben
 - Tetrasodium EDTA
- PEG-60 Almond Glycerides
 - Propylen Glykol
 - Rosa Canina
- Simmondsia Chinensis
 - Tocopherol

- Propylparaben
- Diazolidinyl Urea
- Citric Acid
- Benzoic-syre
 - CI 17200
 - CI 15510
 - CI 60730
 - CI 42053

OBS! Ikke alle ingrediensene er forklart over.

Rettelse:

Ved en feil stod det å lese i Markens grøde nr. 2 at Nils Borchgrevinks artikkel var tatt fra NNVs medlemsblad. Dette stemmer ikke, da artikkelen var tatt fra Tidsskrift for Skogbruk og trykket i 1973.

Lavendelsjampo uten såpe for lyst hår:

- Saften av 2 sitroner
- teskjeer lavendelvann
- 2 egg

Visp ingrediensene sammen. Massér blandingen inn i hodebunnen og utover i håret. Skyll og massér inn på ny, men vent ti til femten minutter før du skyller ut flere ganger. Bruk så balsam, skyll og sett opp.

Denne oppskriften er tatt fra boka «Naturlig skjønnhet» av Anita Guyton. Utgitt av Bladkompaniet i 1984.

Anita Guyton viser deg hvordan du lett lager alt fra tannkrem til solkrem. Videre beskriver Guyton hvordan du dyrker de mest brukte ingrediensene hjemme i hagen din. (Eller i vinduskramen!)

Hvordan forebygge kugalskap

Nå som kugalskap, eller BSE, sprer seg over Europa og andre steder (og nylig, munn- og klovsyke i Storbritannia) bør afrikanske bønder (særlig de i Øst og Sør-Afrika, som lever av kvegdrift) være oppmerksomme. Det finnes en alternativ teori om årsakene til BSE, som autoritetene i Europa ikke ønsker å høre. For å være på den sikre siden, bør afrikanske bønder passe på å holde alle vaksiner langt unna buskapsen sin.

*Tekst: Fintan Dunne og Baffour Ankomah
Oversetter: Helge Waaler*

Interesser innen legemiddelindustrien i Storbritannia, ignorerer ny forskning som viser at et insektmiddel brukt i den britiske regjeringens kampanje mot «Warble fly» i 1980-åra, utløste spredningen av kugalskap (BSE) i Storbritannia.

Denne teorien står i skarp kontrast til den «offisielle» versjonen, som hevder at sykdommen skyldes infisert kvegfôr.

«Inntak av kjøtt og benmel fra infiserte kyr har utvilsomt spilt en viktig rolle», skrev George Monbiot i avisa «The Guardian».

«Men denne forklaringen alene, overser det store antall kveg i Storbritannia som fortsatte å bli smittet, etter at det meste av det infiserte fôret var fjernet fra matkjeden. De siste undersøkelser på den menneskelige formen av sykdommen, nvKJS (ny-variant Kreuzfeldt Jacob-syndrom), publisert i 2001, klarte ikke å finne noen sammenheng med inntak av infisert kjøtt.»

Monbiot fortsatte: «Du ville kanskje tenkt at når en teori ikke fungerer, ville regjeringen ønsket å teste ut alternativer. Men den britiske administrasjonen har så langt, kun søkt å angripe en hypotese som ser ut til å passe til fakta.»

«Siden 1998 har Mark Purdey, en bonde fra Somerset, hevdet at vitenskapsmenn har oversett hovedårsakene til BSE. Selvlært har Purdey mestret hjernens komplekse biokjemiske sammensetning, og publiserte i 2001 en banebrytende artikkel i et respektert medisinsk tidsskrift. Som lønn for innsatsen, har han opplevd å bli utskjelt, feilsitert og fysisk angrepet.»

I følge Purdeys undersøkelser, «er prioner, hjernens proteiner hvis endringer ser ut til å være ansvarlig for BSE, konstruert for å beskytte hjernen mot oksyderingsegenskapene til kjemikalier som blir aktivert av farlige stoffer som for eksempel ultrafiolett lys.

«Når prionproteinene blir utsatt for mangel på kobber og for mye mangan, tar manganen, kobberets plass, som prionene vanligvis binder seg til. Dette medfører at proteinet blir forstyrret, og mister sin funksjon.»

I kjølvannet av Purdeys forskning, har det nylig fulgt flere eksperimenter, gjort av David

R. Brown, spesialist på prioner ved Cambridge Universitetet, og andre forskere, som viser at prioner i ryggraden på kveg – hvor insektsmidlene blir påført – kan bli ødelagt av det organofosfatholdige insektsmiddelet som ble brukt under den britiske regjeringens Warble fly-kampanje.

Det skadelige insektsmiddelet ble distribuert i Storbritannia av en av legemiddelindustriens giganter.

Britiske forskere, favorisert av regjeringen, har ledet den «offisielle» teorien om at et infisert prion i benmel-fôr for kveg, forårsaker kugalskap (eller Bovine Spongiform Disease – BSE).

Infiserte prioner blir også utropt som årsak til nvKJS hos mennesker – ved kjøttinntak. Men denne teorien er med på å tildekke en tragisk, kjemisk forurensningsskandale, som ligger bak flertallet av kugalskap-tilfellene.

Ny forskning

Den nye forskningen beviser at prionene kan binde til seg mangan i dyrefôr. Disse manganprionene forårsaker den nevrologiske degenerasjonen som kan sees i BSE. Middel mot lus, som inneholder organofosfat, ødelegger ved en tilsvarende prosess prioner i menneskehjernen. Dette kan resultere i nevrologiske sykdommer som nvKJS og Alzheimer, senere i livet.

Mange blir kanskje overrasket over å høre at organofosfat ble utviklet av nazi-kjemikere under 2. verdenskrig, som et virkestoff i nergass.

Forskningen til Purdey og andre resultater fra «uoffisielle» eksperimenter, har katastrofale økonomiske konsekvenser for den britiske legemiddelgiganten. Den vil gi et solid grunnlag for saksøkere, som inkluderer nvKJS-ofre, bønder over hele verden, og familiene til de britiske bøndene som begikk selvmord under kugalskap-herjingen.

Det skadelige insektsmiddelet ble brukt i store doser under den britiske «Warble fly»-kampanjen på 1980-tallet. «Warble fly» tilhører en familie av hårete, bie-liknende fluer, hvis larver lager små, klumpete hevelser under huden på kveget. Den britiske kampanjen var ment å kontrollere fluens virkninger.

Men i 1996 solgte et datterselskap til den britiske produsenten, patenten til insektsmiddelet til et postordrefirma i Arizona, USA, en uke før den britiske regjeringen innrømmet en sammenheng mellom BSE og nvKJS.

Det politisk vel-forbundne britiske firmaet, har økonomisk og politisk makt til å blokkere forskning på andre årsaker enn den «offisielle» infeksjons-modellen. Faktisk, så har ingen omfattende alternativ forskning blitt gjort. Det britiske rådet for kugalskap, og forskningscentre har tatt avgjørelser som ikke virker ledet av inspirert vitenskapelig etterforskning. Mystiske prioner som hopper på dyr, ser ut til å være det foretrukne forskningsområdet.

Men det er her Mark Purdey, forsker og øko-bonde, er fundamentalt uenig med de «offisielle» vitenskapsmennene. Han presenterte sine beviser for den britiske BSE-undersøkelleskommisjonen, som publiserte sin rapport i 2000.

Purdey fortalte kommisjonen at insektsmiddelet mot «Warble fly», var årsaken til BSE. En regjeringsgodkjent forsker ble kalt inn for å latterliggjøre Purdeys beviser. Men det ble senere oppdaget at forskeren hadde mottatt økonomisk støtte fra det britiske firmaet som framstilte insektsmiddelet. I desember 1999 ble den samme forskeren opptatt i «the UK Veterinary Products Committee» – en regjeringsinstans som lisenserer dyremedisin.

Det ble også oppdaget at en lobby-gruppe, som inkluderer seks store, multinasjonale legemiddelfirmaer, sto bak diskrediteringen av Purdey. Han har konsekvent blitt nektet selv delvis finansiell støtte for å utvide sin egenfinansierte forskning.

Kjemisk forgiftning

Men Purdey/Brown-modellen om kjemisk forgiftning, passer til den epidemiologiske spredningen av KJS-konsentrasjoner hos mennesker, og BSE hos kveg. Den «offisielle» infeksjonsmodellen passer ingen av delene.

Som Purdey har sagt: «BSE oppstod i britiske kvegflokker i 1980-åra, fordi Landbruksdepartementet begynte å tvinge samtlige kvegbønder til å behandle dyra sine med organofosfat-holdige insektsmidler, i langt større doser enn de som blir brukt ellers i verden.»

«Sprøytemiddelet (som binder kobber) måtte helles langs ryggraden. Samtidig, ble kvegfôr tilsatt hønsemøkk, fra høns fôret med mangan for å øke eggproduksjonen.»

Prion-proteiner i hjernen på kyrne, var både tappet for kobber, og tilsatt mangan. I Frankrike, ble bruken av insektsmiddelet obligatorisk i den nordvestlige provinsen Bretagne. Tyve av landets opprinnelige 28 tilfeller av BSE, oppstod her. Den videre spredningen av BSE, avspeiler ifølge Purdey, bruken av vaksine.»

Forgiftning ved liknende måter, kan forklare utbredelsen av den menneskelige sykdomsformen. Av de to hovedområdene i Storbritannia, ligger ett Kent, midt i et frukt og humle-dyrkingsområde, hvor store mengder av både organofosfat- og manganbaserte muggdrepende sprøytemidler blir brukt.

Det andre er Queniborough i Leicestershire, hvis fargerier (inntil de brant ned for et par år siden, og spredte kjemikalier over hele landsbyen), pleide å dumpe en del av avfallet sitt i kloakksystemet. Kloakken ble spredt utover åkrene. Fargeriene bruker mengdevis av mangan.

Alzheimer-forbindelsen

Legemiddelindustrien er desto mer oppsatt på å skjule det kjemiske utspringet for BSE og

KJS, fordi søkelys på kjemikalier ville avsløre vaksinens rolle for Alzheimer – en annen neuro-degenerativ sykdom – som kunne føre til søksmål som ville få de fra BSE- og KJS-ofre til å blekne.

Faktisk, så har to ledende hjerneforskere innen KJS og Alzheimer, omkommet under mistenkelige omstendigheter de siste årene.

I Amerika vurderer Miljødepartementet sikkerheten ved de skadelige britisk-produserte vaksinene. Senteret for Sykdomskontroll, med base i Atlanta, har også nylig foretatt eksperimenter på mus, som bekrefter organofosfat-risikoen.

Dette gjør det europeiske samfunns nedslaktningskampanje fåfengt – ettersom kugalskap stort sett ikke er smittsomt. Og med mindre den underliggende kjemiske årsaken blir vurdert, vil kugalskap ganske enkelt gjenoppstå av kjemiske grunner.

En ny «Warble fly»-kampanje er allerede på gang i Frankrike, med bruk av nøyaktig den samme vaksinen som Purdey og andre forskere hevder er den virkelige årsaken til BSE.

Mer bekymringsfullt er det at en del midler mot skabb og hodelus inneholder disse organofosfatene, og barn og voksne som bruker dem, risikerer å få KJS eller Alzheimer, senere i livet.

Purdey understreker at han har testet teorien sin i kjernområder for BSE og KJS i Slovakia, Island, Sardinia og Colorado. Han sier at han oppdaget at folk og dyr var blitt utsatt for kobbermangel, og store doser mangan.

«Men», sier George Monbiot, «det tyngste beviset til støtte for Purdeys hypotese, kommer fra en rapport publisert av en gruppe biokjemikere ved Cambridge i 2000. De fant at når kobber ble erstattet av mangan i prion-proteiner, antok proteinene nøyaktig de karakteristiske egenskapene som kjennetegner infeksjonsvirkestoffet i BSE.

Cambridge-forskning

Biokjemikeren David R. Brown ved Cambridge, vender tomme ned for den vitenskapelige forskningen bak infeksjonsteorien for kugalskap (BSE). Han kaller den en «svært begrenset mengde forskning utført av noen få antatt reputerte forskere.»

Han sier at det «ikke finnes noe bevis for at et infeksjons-virkestoff eksisterer verken i kjøtt eller melk. Enkle tester utført på kuers jurvegger – som fort kunne oppdage et infeksjonsprion» – har ikke vært gjort, «hvorfor, forstår jeg ikke.»

Flere andre forskere har oppdaget at organofosfat i «Warble fly»-vaksinene, kan deformere prionmolekylet, slik at det ikke kan beskytte kroppen mot frie radikaler.

For å gjøre det enda verre, binder prionene seg deretter delvis med mangan, og danner et «ødeleggelses»-prion. En kjedereaksjon, der ødeleggelses-prionene gjør andre prioner til ødeleggere, kan også forklare BSE-mekanismen.

Forskningen til Brown, har vist hvordan prioner binder seg gunstig til kobber, men dødelig til mangan. KJS- og BSE-symptomene avspeiler «mangan»-galskap, et irreversibelt, dødelig neuro-degenerativt

syndrom som rammet mangan-gruvearbeidere i første halvdel av 1900-tallet.

Mark Purdey sier at den «offisielle» teorien om årsaken til BSE, er avhengig av et mutert prion som aldri har blitt isolert under den vitenskapelige kategorien som kalles Koch's postulater.

Purdeys krav om troskap mot dette postulatet, gjorde at han ble fordømt av den britiske offentlighet, da han først fremla sin teori. Men han har vist til kjerneområder for KJS, i nærheten av et britisk produksjonsanlegg som bruker det farlige insektsmiddelet, for å underbygge sine påstander.

Bevisene han fremla for den britiske regjeringens BSE-undersøkelseskomité, fikk støtte av den konservative politikeren Thessa Gorman. Purdeys synspunkter ble ikke tatt alvorlig, men hans senere undersøkelser, og det nye Cambridge-prion-arbeidet, har bekreftet den alternative teorien. Til tross for dette, og støtten fra en britisk kollega, er Purdey blitt nektet til og med delvis forskningsstøtte.

Purdey snakker

Hjemme på gården i Somerset, stilte Purdey nylig spørsmålet: «Hvorfor begynner KJS-degenerasjon hos mennesker i retina (netthinne), og hvorfor finner man konsentrasjoner av KJS-tilfeller i høylandsområder?»

Spørsmålet var retorisk, og Purdey gav et oppklarende svar: Han pekte på at prionmolekylet hadde en kjent naturlig rolle som sjokk-absorberer for skadelig energi fra ultrafiolette stråler og andre oksydasjonsvirkestoffer.

Når dette prion-forsvarssystemet blir svekket av organofosfater – for eksempel i middel mot hodelus for mennesker – har disse oksydasjonseffektene en ugunstig virkning på vev. Etter hvert ødelegger ultrafiolett stråling retina, og oksydasjons-stress ødelegger hjernevevet hos KJS-pasienter.

Denne teorien vil forvente å finne en større forekomst av KJS i fjellområder – hvor den ultrafiolette strålingen er sterkere. Dette viser seg å være tilfelle.

Han hevder at den skadelige vaksinen, som blir påført på ryggen til kveget, langs ryggmargen, på samme måte ødelegger prionene.

«Vaksinen er laget for å gjøre hele kua dødelig giftig overfor «Warble fly». Dessverre, så er den dødelig også for prionene, særlig de prionene som ligger bare noen millimeter fra påføringsstedet.»

De ødelagte prionene er dermed klar til å reagere med mangan fra dyrefôr, eller mangan sprøytet på åkeren eller i vannhullene.

Høns er kjent for å utskille det meste av stoffene i føret sitt, inkludert mangan. Men i Storbritannia bli den manganrike hønsegjødselen brukt til å blande ut kvegføret. Dermed har kveget endt opp med mer mangan enn kobber i hjernene, og med påfølgende kugalskap.

Av Purdeys forskning, vil enhver person konkludere at det er betydelig risiko knyttet til bruken av organofosfat hos mennesker. Preparater mot hodelus og skabb er kjent for å

bli brukt overdrevet, og kan være hovedårsaker til KJS.

Purdey tror legningen hans for feltarbeid, er nøkkelen til suksessen. Han beklager «reduksjonismen» i mye laboratorie-sentrert forskning. «Jeg har reist i hele verden for å undersøke kjente kjerneområder for sopp sykdommer – noe mainstream-forskere ikke virker det minste interessert i å gjøre», sier han.

Siden han første gang postulerte en miljørelatert – heller enn en infeksjonsrelatert – teori om sopp sykdommer, har Purdey bygget opp bevismateriale fra hele verden, som forklarer og forutsier opptredener av slike sykdommer hos mennesker og dyr. Han fant for eksempel en konsentrasjon av KJS i Slovakia rundt et mangan-anlegg og på Kypros.

«Tilbakekomsten av BSE til Kypros peker helt klart mot en miljørelatert årsak», sier Purdey, som er humoristisk i sine refleksjoner over mainstream-forskernes fordømmelse av ham: «De har vel lønninger og barn som trenger å gå på universitetet», humrer han. «På to manns hånd, var noen av dem enige med meg, men så avviste de meg offentlig. Det var ganske merkelig egentlig.»

Dødsfallene

Kritiske forskere som Purdey, har vanskeligheter med å klare seg. Legemiddelindustrien drar i de fleste forskningstrådene når det gjelder pengestøtte, og vil vel neppe jobbe hardt for å videreutvikle en forskningsteori som kunne utsette dem for søksmål for å ha forårsaket BSE. Den offisielle teorien blir generøst finansiert, alternative teorier sjelden, hvis overhodet.

Alarmerende nok, ser det ut til at Purdey og andre hjerneforskere, har opplevd en uforholdsmessig stor andel alvorlige ulykker. Purdeys eget hus brant ned, og advokaten hans som arbeidet sammen med Purdey på BSE-saken, ble klemt ut av veien av et annet motorkjøretøy, og døde av skadene.

Veterinæren i saken omkom også i en bilulykke. Dødsfallet hans ble omtalt i en lokal avis som «Mystisk Veterinær-dødsfall».

Dr. C. Bruton, en spesialist på KJS, som nettopp hadde fullført en artikkel om tilfeller av KJS, ble drept i en bilulykke før arbeidet hans ble kjent for offentligheten.

Purdey spekulerer på om Bruton kan ha visst noe mer enn det som ble avslørt i hans siste vitenskapelige rapport.

I 1996 ble den ledende Alzheimer-forskeren Tsunao Saitoh, 46, og den 13 år gamle datteren hans, drept i La Jolla, California, i det som en Reuter-journalist karakteriserte som en «meget profesjonelt utført skyteepisode.»

Mens BSE (og nå, munn- og klovsyke) raser videre, og regjeringer verden over får panikk, er vitenskapen ikke på banen. Den kloke afrikanske bonden gjør best i å holde alle insektsmidler unna kveget sitt. Og afrikanere som bruker midler mot skabb og hodelus som inneholder organofosfater, bør være forsiktig.

Artikkelen er tatt fra *New African*, april 2001.

ATTA BLUE DENT BROWN DENT CHEROKEE WHITE EAGLE CHEYENNE AGENCY STRIPED GE

FAWN BROWN FORT TOTTEN GASPE CORWIN DAVIS COLORED GREEN DENT H & M YEL

MOSE MOHAWK INDIAN WAMPUM MAC NARRAGANSETT WHITE WAMPUM NEAL'S PAYMASTER

KING HOWARD CORY'S RED DENT INDIAN FINGERS JICARILLA WHITE KEMP YELLOW PROLIFIC LEGGS PROLI

ORANGE DENT PIAMONTE PIPESTONE PINK DENT PURPLE DENT

Mais

– valgets illusjon

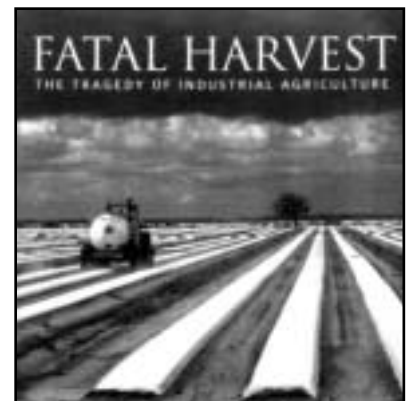
STARLINK™

Sorter tapt fra 1903 til 1983:

Åkermais: 90,8 %

Søtmais: 96,1 %

Gjennom århundrene har et stort utvalg maissorter – med forskjellige blader, høyder, farger, og kjerner – blitt valgt ut og beskyttet for å møte ulike behov. I dag er moderne mais en mindreverdige etterlevning av sine forfedre. Størsteparten av maisen blir dyrket for dyrefôr, etanol, eller søtningsstoffer, og det meste av denne maisen – den mest dyrkede avlingen i USA – kommer fra den samme genetiske familien. Dette fraværet av genetisk mangfold, ikke bare ødelegger maisens anvendelighet og skjønnhet, men den gjør maisen utsatt for sykdommer. I 1970 ble den monokulturelle amerikanske maisavlingen herjet av en mais-epidemi. Mais til en verdi av 1 milliard dollar gikk tapt, og avlingene ble redusert med opptil 50 %. I dag, takket være bioteknologien, kan mangfoldet bli enda mindre: Mais er nå genmanipulert for å tåle mer plantevernmidler, og inneholder sitt eget bio-sprøytmiddel. Og siden mais er en åpen-pollenert avling, har det skjedd en massiv biologisk forurensning av ikke-genmanipulerte frø, fra de genmanipulerte sortene. Dette inkluderer spredning av den genmanipulerte Starlink-sorten, som ikke har blitt godkjent som menneskelig føde. Denne ikke-godkjente maisen fant veien til dusinvis av populære matvarer i supermarkeder over hele USA, og forårsaket en av de største tilbake-kallelser av matvarer i USAs historie.

Denne artikkelen er tatt fra «Fatal Harvest» og oversatt av Helge Waaler. Boka er utgitt av «Foundation for Deep Ecology».

RED SAILS

ROYAL OAKLEAF

RED RAGE

RED MAJESTIC

ROMANCE

ROUGE D'HIVER

AETHNA

KALUHA

RED OAKLEAF

SIERRA

RED BATAVIAN CARDINA

SANGRIA

DEMAN GREEN

Salat

- valgets illusjon

ICEBERG

Sorter tapt fra 1903 til 1983: 92, 8 %

Mesteparten av salaten som blir dyrket i Vestlige land, er hodesalat, som for eksempel issalat – usårbare kanonkuler som lett kan høstes, transporteres jorda rundt, ligge på hyllene i ukevis, og fortsatt se «tiltalende ut». Det er ikke lenge siden da tusener av ulike salatvarianter var tilgjengelige, med ulike smaker og utseender. De behagelige aromaene var nyanserte kombinasjoner av sødme, bitterhet, anis og sitrus. Bladene deres varierte i fasong, fra lange eller korte, blondeaktige eller glatt, til kruset eller vifteformet. Dette vidunderlige mangfoldet, utviklet gjennom årtusener av våre forfedre, er vår jordbruksmessige arv. Ofringen av denne arven, for den mekaniserte effektivitetens diktatur, er en forbrytelse mot naturen. Ville vi tillatte at Norges litterære verker ble ødelagt og tapt for evig tid, mens vi beholdt en stakket bestselger?

En liten og ubetydelig sammensvergelse

- med store følger for den det gjaldt

Denne artikkelen og «Vi er alle naboer» (som stod på trykk i Sjølberger'n nr. 6) er tatt fra et hefte kalt «Why We Live Simply». Hverken forfatteren eller utgiveren av heftet er oppgitt.

Vi er alle på en reise. En reise fra vugge til grav. Mange «prøver seg» og tror det er noe bestemt som de er satt til verden for, men det beste er å leve det livet vi nå lever og handle med tanke på fremtidige generasjoner. En grunn til det er at vårt syn (på tilværelsen) er så begrenset at vi verken vet hvor vi kommer fra eller hvor vi skal.

Tekst: En anonym Amish-prest
Oversetter: Eli Torgersen

Jordas historie er full av sammensvergelse av ymse slag, selv i dag er verden full av sammensvergelse selv om vi alle er «moderne» mennesker med tildels høy utdannelse. Gjennom den kalde krigen, mens forholdet mellom USA og Sovjetunionen var anstrengt, var det enkelte som så kommunister bak hvert eneste tre. En annen gang innbilte folk seg at det var en jødisk sammensvergelse på gang i verdens bankvesen, med den hensikt å få verdensøkonomien til å kollapse. Det er hinsides mine evner å bedømme verdien av disse påstandene, men jeg er tilbøyelig til å forkaste alle sammen. Disse historiene tar stort sett fokuset vekk fra viktige og kompliserte samfunnsproblemer som hungersnød, barnearbeid, miljøulykker, naturkatastrofer osv.

Sammensvergelsen mot melkebønder

Fokuset i denne artikkelen er en liten og «ubetydelig» sammensvergelse satt i verk av meieristyret i Ontario, USA. I 1977 planla nemlig meieristyret i Ontario (OMMB) en sammensvergelse for å bli kvitt bønder som leverte melk på spann. De var villige til å gå til verks skritt for skritt. Taktikken var å arbeide stille og ubemerket med å gjennomføre planen i løpet av en periode på 10 år. De handlet med innsikt, egeninteresse og dyktighet for å nå målet de hadde satt seg.

Den 31. oktober 1977 er en dato som vekker vonde minner hos meg. Det var dagen da meieristyret i Ontario bestemte at de ikke lenger ville godta spanntransport av melk fra melkebønder. Som representant for Amish-folket med en liten melkebesetning i Ontario på den tida, ble jeg temmelig engasjert i forsøket på å finne en løsning. Vi følte det var viktig for melkebønderne i samfunnet vårt å kunne fortsette med spannlevering (i stedet for å installere tank) for å holde våre småbruk levedyktige. Meieristyret mente at spann-

En lite omtalt «sammensvergelse» er den der offentlig bibliotek «investerer» i framtida ved å kjøpe PC-er med Internett-tilgang. Enorme summer blir brukt på å oppdatere og installere IT-utstyr. Disse pengene burde vært brukt på å holde liv i et mangfold av uavhengige aviser/tidsskrifter. I dag eier en håndfull konsern de fleste større aviser og tidsskrifter.

levering var avlegs og lite effektivt.

Jeg og de andre medlemmene av samfunnet vårt, hadde ingen anelse om hva vi ga oss i kast med da vi mer enn ett år før fristen gikk ut begynte arbeidet med å finne en løsning. Vi dro på møte etter møte, og i iveren etter å gjøre vårt ytterste tilbød vi oss å betale for alle ekstra kostnader og ulemper med ulike løsninger, men til ingen nytte. Da meieristyret ble lei av oss, latterliggjorde de oss og ga oss feilinformasjon for å ta motet fra oss. Til syvende og sist var alle våre anstrengelser for å beholde spannleveringen forgjeves. Vi måtte til slutt erkjenne at vi var hjelpeløse ofre for en

sammensvergelse.

Vi oppdaget at ti år tidligere hadde OMMB holdt et strategimøte der de bestemte seg for å gjennomføre et program der spannleveringen skulle avvikles. På den tida leverte sannsynligvis mer enn halvparten av melkeprodusentene fremdeles melken sin på spann. Det var selvsagt umulig å fortelle dem at de skulle slutte, så meieristyret startet et veloverveid program for å overtale bønderne til å gå over til tanklevering. Det ble for eksempel gitt rentefrie lån til bønder som installerte tank frivillig. Det ble også gitt bedre betaling for melk levert på tank. Ettersom de som holdt seg

Returkartong ble brent!

I 1999 endte drikkekartonger innsamlet til Norsk Gjenvinnings sorteringsanlegg i Oslo opp som avfall via den svenske papirfabrikken Metsa Serla. Det var uklart hvor lenge dette hadde pågått, men ledelsen ved Norsk Returkartong anslo at det hadde pågått i minst ett år.

Norsk Gjenvinning samler inn aviser og drikkekartonger i egne papircontainere over hele landet. Kartongene som ble sendt til den svenske papirfabrikken har ikke blitt fjernet fra avisepapiret. På fabrikken er drikkekartongene med plastbelegg plukket ut og brent.

Det interessante med denne saken er at Norsk Returkartong hevder at forbrukerne er

«miljøvennlige» om de resirkulerer drikkekartongene. Men hvor er logikken i denne påstanden når drikkekartongene har blitt brent? Faktisk har forbrukerne i Oslo-området ikke vært miljøbevisste, men miljøfiendtlige da drikkekartongene har blitt transport til Sverige for så å bli brent.

Nå vil sikkert enkelte påstå at denne hendelsen var et «uhell», men mange «miljøvennlige» tiltak viser seg siden å være «miljøfiendtlige». F.eks eksporterer innsamlet glass til Sverige fordi gjenvinningsanlegget i Norge ble lagt ned. Dessverre settes økonomiske føringer høyere enn genuin miljøhensyn.

Nationen

til spannlevering avtok i antall ble det påpekt hvor dyrt det var å kjøre rundt og hente alle melkespannene – igjen og igjen ble prisen for å hente melk på spann økt. Til slutt, da antallet spannleverandører var drastisk redusert bestemte de at ingen nye bønder kunne begynne med denne leveringsmåten, selv om eksisterende bønder fortsatt kunne levere på gamlemåten.

I løpet av det siste tiåret fortsatte de av oss som ikke ville gi oss, å levere melk på spann – stille og fredelig – uten å forstå rekkevidden av det som foregikk. Så lenge vi fremdeles kunne levere melk slik vi alltid hadde gjort var det lett å overse sammensvergelsen.

Da OMMB endelig hadde fått redusert antallet på spannleverandører til noen få «stabeister», var de klare til det avsluttende steget – å kunngjøre en frist mer enn et år fram i tida – i det de gjorde det klart for alle og enhver at innen 31. oktober 1977 måtte alle ha gått over til tanklevering, eller sluttet med melkeproduksjon. Da tidsfristen ble offentliggjort var det bare noen få spannleverandører igjen, og nesten alle tilhørte Amish-samfunn. OMMB regnet med at de hadde en grei sak – vi var rett og slett ikke mange nok til at transport og vasking av spann ved mottakene kunne opprettholdes. Det var et slag i trynet å oppdage hvordan det føles å være offer for en sammensvergelse. Likevel er kvelningen av små melkebønder i Ontario av liten betydning sammenliknet med andre og mye større sammensvergelses. Når folk «våkner» og ser hva som har skjedd kan ting ha kommet så langt at det vil være vanskelig, om ikke umulig, å snu utviklingen (med andre ord reversere de virkningene utviklingen har hatt på dem).

Du kan ikke skru tida tilbake

Vi blir ofte spurt hvorfor vi lever på den måten vi gjør. Hvorfor bruker vi hester når alle andre kjører bil? Hvorfor greier vi oss uten elektrisitet og insisterer på å gjøre ting mest mulig tungvint? Som regel ender folk opp med å si: «Vi misliker også mye av det som foregår idag, men du kan ikke skru tida tilbake.»

Du kan ikke skru tida tilbake. Det blir fastslått gang på gang. Vi hører det om og om igjen. Men kanskje er det på tide å spørre om påstanden overhodet stemmer.

Rent teknisk er det selvsagt riktig – for vi

kan ikke gjøre ugjort ting som allerede er gjort. Vi kan ikke endre fortida, men vi kan gjøre noe med både dagen i dag og framtida.

Å skille drøm fra virkelighet.

Mange bibliotek har avdelinger for bøker som er oppdiktede, og avdelinger for faktabøker. Man tar som en selvfølge at de som klassifiserer bøker vet hva som er hva. Men det er ikke alltid så enkelt.

Hvis noen hadde gitt ut en bok tidlig på året i 1912 om verdens størst skip og hvordan det var bygd på en slik måte at det ikke kunne synke, ville antakelig et hvert bibliotek klassifisert den som en faktabok. Men 12. april det året, da «Titanic» sank på jomfruturen fra England til New York, viste det som alle hadde tatt for å være sant, å være feil.

I historiens løp har mange mennesker feilaktig godtatt ting for å være sant. For eksempel visste «alle» en gang at jorden var flat, og at sola daglig tok en runde rundt jorda. I dag lurer vi på hvordan noen kunne tro noe slik.

Det var ikke bare i fortida at folk trodde på ting som viste seg ikke å stemme. Slikt hender også i dag. Å tro noe er sant og akseptere det som faktum når det ikke er det, kan være svært farlig.

Ja mer enn farlig, det kan være fatalt, slik passasjerene på «Titanic» oppdaget litt for sent.

Her er tre ting angående den moderne verden og dens teknologi som mange mennesker i dag mener er fakta, men som jeg tror er feil:

1. Du kan ikke skru tida tilbake.
2. Verden er ikke mer ond i dag enn den har vært før.
3. Folk som ikke eier biler, men som likevel kjører i dem motsier seg selv.

Tre må vike for plast i fiskeindustrien

Listeria og andre farlige bakterier som næringsmiddelindustrien lever i konstant frykt for, trives bedre på moderne plast enn gammeldags tre. Samtidig må norsk fiskeindustri bruke 2,5 milliarder kroner på en oppgradering der alt treverk skal vekk.

Etter at det første forbudet mot treverk i næringsmiddelindustrien kom i 1983 er det kommet flere norske forskningsrapporter som peker i retning av at treverk er mer hygienisk enn plast. Stiftelsen Trygg Mat hevder i en ny rapport at forbudet mot treverk mangler faglig grunnlag og viser til at syv av åtte vitenskapelige undersøkelser konkluderer med at treverk er mer hygienisk enn de plastmaterialene industrien nå tvinges til å bruke.

Forbudet fra 1983 er nå en del av EØS-avtalen, der eksport til EU i dag er avhengig av at norsk fiskeindustri må oppfylle en lang rekke hygienekrav. Industrien har blant annet måtte kvitte seg med treverk i kaier, gulv, vegger og ellers der fisken kan komme i kontakt med materialer av tre.

I 1994 undersøkte Norges veterinærhøgskole og Statens Næringsmiddeltilsyn bakteriers evne til å overleve på materialer av tre og plast. Foranledningen til den norske undersøkelsen var forskningsrapporter i USA som dokumenterte at antall bakterier ble redusert i langt større grad på skjærebord av tre enn på plast. Undersøkelsen viste også at plast krever strengere rutiner for rengjøring enn treverk.

Den norske undersøkelsen bekrefter resultatene fra USA. Blant annet for bakterien listeria monocytogenes er en konstant trussel for både landbruks- og fiskebaserte matvarer. I en undersøkelse ble like mengder listeria påført materiale av både tre og plast og bakterieforekomsten holdt seg konstant på plast, men gikk kraftig tilbake på treverk.

Det samme ble dokumentert for andre bakterier, blant annet bacillus cerus; en matforgiftningsbakterie som særlig finnes i næringsmiddel med mye stivelse.

Dagens Næringsliv

Norske sammensvergelseser

Sammensvergelsene nevnt her og artikkelen: «En liten og ubetydelig sammensvergelse» på forrige side, skulle stått på trykk for lenge siden. Det er ikke plass til å bortforklare dette her, men forhåpentligvis er notisene fremdeles av interesse.

Stortinget: Ja til antibiotika i dyrefôr!

I 1999 gikk flertallet på Stortinget imot å totalforby antibiotika i dyrefôr. Fordi et flertallet i næringskomiteen mente at det ikke var bevist at tilskuddet «sink bacitracin» kunne være farlig. I stedet for å benytte «føre var»-prinsippet, valgte stortingsflertallet å ta hensyn til det norske selskapet Alharma og risikoen for at selskapet kunne miste oppdrag og arbeidsplasser, hvis stoffet ble forbudt. (Alharma er en ledende produsent av førtilsetningsstoffer til fjærfe og svin, samt av vaksiner til fiskeoppdrettsnæringen.)

Generalsektæren i Norges Bondelag var skuffet over at Stortingsflertallet ikke ville forby bruk av antibiotika i husdyrfôr. Fordi et slikt forbud ville være med på å trygge matproduksjonen. Videre hevdet generalsektretæren, «landbruket har innført dette forbudet utfra hensynet til dyras velvære og har samtidig greid å redusere bruken av antibiotika til behandling av syke dyr.»

Felleskjøpet effektiviseres!

Tabloidavisenes jamring om dyr mat ble fanget opp av Felleskjøpet, som lanserte et strakstiltak. Grisebønder skulle tilbys lavere førutgifter – om de bestilte føret over Internett, framfor å troppe opp i Felleskjøpets utsalgssteder. I snitt ville bøndene spare 50000 kr i året. Det ligger i kortene at de som mener at opprettholdelse av utsalgstedene er positivt for lokalsamfunnet, er bakstrevske. For administrerende direktør ved Felleskjøpet

hevdet følgende: «Dette er heilt naudsynte tiltak, viss vi skal greie å oppretthalde landbruket i dei nordlege delane av landet».

Selv om mange trakter etter billig mat, er det ikke sikkert at mat produsert av færrest mulig, er billigst. Fordi et jordbruk med mange årsverk, gir økonomiske ringvirkninger som kommer distriktene til gode. VG/Dagbladet tar ikke slike hensyn når de hevder maten i Norge er dyr, fordi det er for «innviklet». Men allikevel hevder Rema 1000 at det er totalsummen som er viktig, ikke enkeltpostene. Beklageligvis er det vanskelig å sette opp et regnskap som tar alle tenkelige økonomiske hensyn.

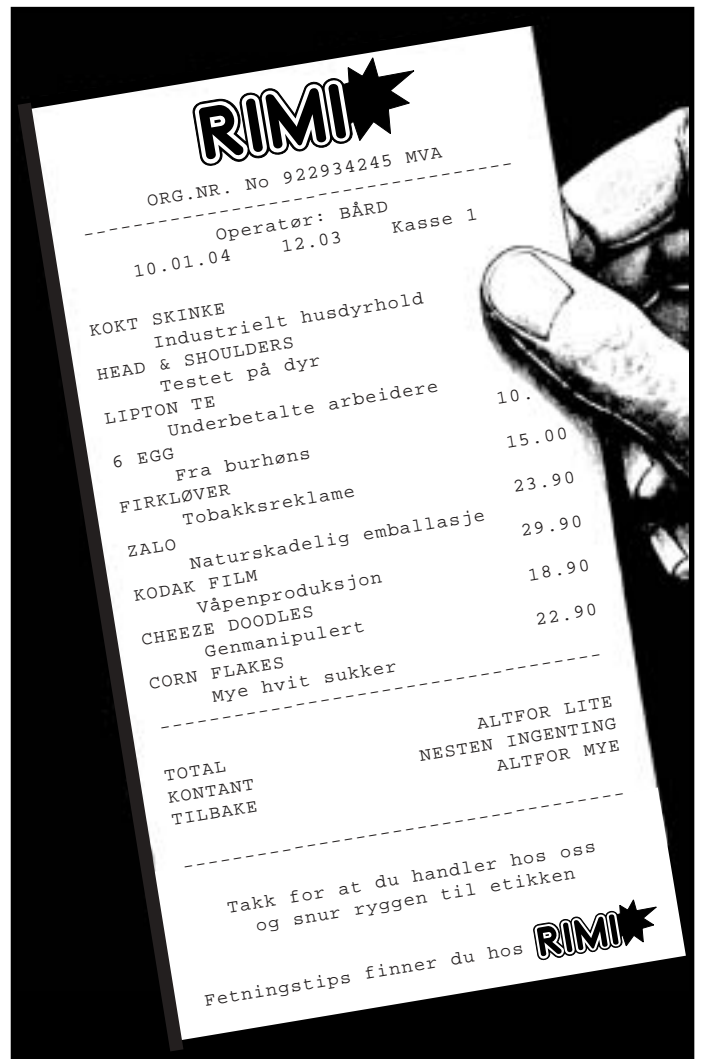
Nationen

Økologisk ost stoppet!

En økologisk bonde fra Holmestrand er anmeldt til Politiet for å produsere ost av upasterisert melk. Da næringsmiddeltilsynet mener slik ost er

helsefarlig. Tilsynet har valgt å se bort fra at økobonden i en årrekke har solgt upasterisert

Fortsetter neste side.

Mobiltelefon – til nytte for hvem?

Telenor innså tidlig at for å vokse inn i himmelen (eller der omkring), måtte et mobiltelefonsystem innføres. Da ville Telenor tjene godt på at forbrukerne fikk ørene sine bestrålt.

Tekst: Knut Caspari

En gang på 1980-tallet bestemte Telenor at fasttelefoner var umoderne og lanserte mobiltelefonsystemet NMT 450. Landets hytte-eiere med bilvei helt fram, jublet. Nå ble de plutselig mobile. (At de bare kunne ha beveget seg ute i frisk luft, var fjernt for de fleste.) Men regjeringen brummet og Telenor bestemte seg for å beholde fasttelefon-systemet inntil videre. Dessverre for Telenor «forstod» ikke forbrukere hvorfor de skulle drasse på en stor mobiltelefon som knapt var bærbar.

Dette skapte en dyster stemning på Telenors julebord, men så ble mobiltelefonene lettere og Telenor lanserte NMT 900. Samtidig sank prisene på mobiltelefonene slik at overvektige unger fikk råd til å kjøpe en. (Hvordan skulle de ellers bli mobile?)

Noen år senere foretok Telenor en kuvending og mente plutselig at NMT 900 var et dårlig mobilsystem fordi kundene ofte ble avbrutt. Derfor planla Telenor å lansere NMT 1350, men frykt for at forbrukerne bare ville vente til NMT 1800 kom, valgte Telenor å lansere GSM i stedet. (De færreste vet hva NMT og GSM står for. Og med det signalet folk sender når de prater i en mobiltelefon, ville en mer passende forkorting være SOS.)

Ved utgangen av 1999 var det fremdeles 100 000 brukere av NMT 900-systemet. Disse hadde ikke byttet til GSM og Telenor

ante at disse stabeistene ville bli vriene å lokke over til GSM. Derfor offentliggjorde Telenor like så godt at NMT 900-systemet ville bli nedlagt ved utgangen av år 2001.

Utskiftingen av mobiltelefon-systemer var viktige for Telenors inntjening og ikke noe annet. Med hver utskifting var det forrige systemet «ikke bra nok» lenger eller for «dyr» å drive. Hver gang slukte forbrukerne anget og skaffet seg en ny telefon og nytt abonnement. Til slutt kom et metningspunkt. Det var ikke mulig å gjøre tekniske forbedringer som var merkbare for gjennomsnittsidioten. Derfor ble telefoner med irriterende ringelyder lansert. Og folk kjøpte en ny mobiltelefon. Så ble mobiltelefoner som kan ta bilder lansert. Og folk kjøpte en ny mobiltelefon. I dag er det vanlig å kaste mobiltelefoner før de er tatt i bruk, bare fordi telefonen har blitt umoderne.

Fortsettelse fra forrige side.

melk og ost til en fast kundekrets.

For de store ostgigantene er pasterisering minste motstandsvei til profitt og ostegigantene misliker «konkurranse» fra småskalaprodusenter. Næringsmiddeltilsynet baser sin håndhevelse av regelverket på storprodusentenes premisser.

Dag og Tid

Matjord blir golfbane

Landbruksdepartementet har godtatt at 1000 mål med jordbruksareal omreguleres til golfbane på Byneset i Trondheim.

Nationen

Halv matmoms

For et par år lanserte staten halv matmoms i et forsøk på å minske handelslekkasjen til utlandet. Imidlertid satte dagligvarekjedene opp matprisene før loven tredde i kraft, slik at prisene i praksis ikke ble redusert.

VG

Dansk sammensvergelse

I Danmark trakk meierigiganten MD Foods tilbake et vedtak om å slutte å hente melk hos et par hundre mindre leverandører. Meieriet ville øke minstekvoten for å hente melk fra 20 kilo melk pr gang til 200 kilo. Melkebonder med opptil 20 kyr ville blitt rammet av regelen de måneder hvor en av forskjellige grunner har

lav melkeproduksjon. Saken førte til slik oppstyr at den ble omgjort. Ledelsen påpekte dessuten at «saken har så liten økonomisk betydning at vedtaket ikke burde vært gjort.»

Sannsynligvis ville ledelsen ha påstått at vedtaket sparte penger, om det ikke hadde blitt noe oppstyr. Kan det være at de som styrer store bedrifter kun flytter penger på papiret og utarbeider vedtak for å rettferdiggjøre sine egne arbeidsplasser?

NTB

Dyrere øl på bygda

Hansa Borg har innført et gebyr på små øl- og brusleveranser. Dermed blir disse drikkevarene dyrere i utkantstrøkene. Årsaken til gebyrleggingen var at det var dyrere å levere til småbutikker som kjøper små mengder øl og mineralvann ad gangen. De store butikkene ville ifølge Hansa «ikke finne seg i å betale utgiftene for småbutikkene». Gebyret førte til at en flaske med halvannen liter brus ble 1-2 kroner dyrere i distriktene.

Nationen

Telefonkioskene forsvinner!

Selv om Telenor går med gigant overskudd, må Telenor «effektivisere» og i så måte er telefonkiosker funnet «dyre» i drift. Å fjerne alle telefonkioskene over natta var selvsagt umulig. Derfor ble de minst brukte telefonkioskene fjernet først. Neste skritt var å øke minsteprisen på å ringe fra 2 kr til 5 kr og

samtidig fjerne muligheten til å ringe telefonkiosker til vanlig takst. (Det koster nå 4 kr i minuttet å ringe til en telefonkiosk.)

Disse tiltakene førte til at færre brukte telefonkioskene og Telenor hadde et alibi for å fjerne flere kiosker. Jo flere telefonkiosker som ble fjernet, jo flere ble «tvunget» til å skaffe seg mobiltelefon og Telenor kunne fjerne enda flere telefonkiosker.

Taperne er de som ikke ønsker å eie en mobiltelefon, men de er en kundegruppe Telenor ikke tjener penger på.

VG

Avhengig av SMS-meldinger

Bruken av tekstmeldinger har tatt fullstendig av verden over. I 2000 var 350 000 tyskere avhengige av å sende tekstmeldinger (SMS) daglig. En 25 år gammel trailersjåfør sendte opptil 1000 meldinger om dagen, ofte til helt ukjente personer. 25-åringen brukte ni måneder på å bli kurert for avhengigheten.

I en liggende sak meldte NTB at to dansker var blitt avhengige av å sende tekstmeldinger. Den ene dansken sendte på det meste 220 meldinger om dagen, eller 20 000 meldinger på tre måneder. Telefonregningen kom på 12 000 kr, og mannen innså at han trengte hjelp.

I løpet av august 2000 ble det sendt ni milliarder tekstmeldinger verden over. I Norge sendes det mer enn 100 millioner meldinger i måneden.

Dagbladet

For å holde liv i profitteringsorganene til Unilever, Nestlé, Philip Morris, Sara Lee og co, må denne 14 år gamle gutten være tilknyttet pustemaskin om natta. For øvrig feier gutten alle tvil til side. For mens du muligens ikke kjenner forskjell mellom økologisk og konvensjonell mat, så merker kroppen din forskjell.

Reisebrev fra Palestina

I fjor bodde jeg på en økologisk gård i utkanten av Inverness. Siden Inverness er inngangsporten til det skotske høylandet, er det en utmerket base for utflukter.

Tekst: Knut Caspari

Den første turen jeg tok var til Domereay for å demontere atomkraftverket, men jobben var for stor for lille meg. På en annen tur passerte jeg Munloch og la merke til et skilt veivesenet hadde satt opp som proklamerte: «GMO-site» med pil i riktig retning. Jeg ble overrasket, for jeg trodde GM-feltene var hemmelig. Men veivesenet mener det er bedre å sette opp et skilt og sende folk avgårde i riktig retning enn at folk kjører rundt forbi og skaper trafikkproblemer.

Jeg traff Jonny Burton på vei til en demonstrasjon mot Irak-krigen. Vi pratet sammen og det viste seg at han hadde aksjonert mot prøvefeltet i Munloch. Videre skulle han sykle fra Munloch til London i forbindelse med en demonstrasjon mot genmat i hovedstaden. Jeg hadde kommet i skade for å nevne at jeg var arbeidsløs og han spurte om jeg ville sykle i lag med han til London. Jeg skvatt litt til og mumlet at jeg ikke har trent. Til det lo han og fortalte at det hadde ikke han heller. Videre skulle han til min forskrekkelse sykle på hovedveiene framfor langs sykkelsti nr. 1. (Som går langs stille sideveier.) Det endte med at han syklet til London, mens jeg svippet innom en bokhandel og kjøpte «Fatal Harvest».

Noen uker etter demonstrasjonen i London dro Jonny Burton til Palestina for å være et menneskelig skjold der. Ikke akkurat ufarlig, da den isrealiske hæren drepte 3 skjold i 2003. (Det er ikke greit å være fredsaktivist i Palestina!) I dette reisebrevet beskriver Jonny Burton hvordan oppholdet i Palestina var.

I was in a village that needed internationals to stay there during olive harvest, but we found the farmers were unwilling to harvest because of fear of the neighbouring Israeli settlers on the hill above the village. So the army is brought in once a week to protect the farmers and the internationals from the settlers.

Tekst: Jonny Burton
Foto: Chloe Harding

The trouble is that there are many olives left to rot because one day a week is not enough time, and then there is the work of pruning the trees too. I think there should be a lot more internationals brought in all year

På side 8 kan du lese om motstanden mot såingen av en åker med genmanipulert oljeraps i Munloch. Her er samme åker like før innhøsting. En bil er donert til den lokale anti-genmat-gruppen. Bak på bilen er det festet jernskrot, slik at selv den genmanipulerte oljerapsen må gi tapt. Det er Jonny Burton som kjører og han hadde på seg en Tony Blair maske. (Dette er ikke så lett å se på bildene.) Siden Jonny Burton aldri hadde kjørt før, er det ikke rart at bilen ble overopphetet lenge før hele forsøksfeltet ble ødelagt.

round and not only at olive harvest time. Once there were people flocking to kibbutzes, but now they should go to the Palestinian farms and villages if they want to help the situation. I think the most constructive thing people can do is get involved in the export of Palestinian olives, olive oil, cous cous, peppers etc because this is substantial help at the same time as it helps publicise the occupation of Palestinian land.

I feel that so many people in the West do not know the truth about Palestine and so people knowing more is important help for the Palestinians. Some of the Palestinians were so pleased to hear on the news, soon after I arrived, that a survey in Europe showed that 60 percent of people saw Israel and its leader as the number one threat to world peace. The Palestinians are so outgunned by the Israelis

and the Israelis are so amazingly powerful that it is wrong to speak of a conflict, but instead it is resistance to total domination. I do not know how important it will be in the end, perhaps crucial perhaps irrelevant, but anyway the Israelis I spoke to outside of the Palestinian territory all want to remove the settlers from the West Bank and Gaza. They say that many Israelis would agree to the 1967 borders agreed by the UN resolutions, however they are not the majority and so bulldozers like Ariel Sharon get elected again and again.

Anyway, in the village it was more peaceful because there were many internationals staying and now there are at least 4 women from one organisation, staying until february 2004. I hope they will follow up the ideas of publicizing the archaeological sites in the village threatened by the notorious new

Separation Wall that will come next year.

Staying for a month or more is so much better than staying only a few days. It took me a month to find out that getting olive and fruit trees to plant would be a good idea, where to get them, how to get them, to discuss whether it was safe to plant them, and finally to GET them. Getting a bit of the language is so appreciated by locals and makes things about 4 times quicker, sometimes. When I say they appreciate you speaking Arabic, I should say in my experience they love you for it and this one reason I cried when I had to leave the village.

Many people explained to me that it is like the Wild West in the West Bank, the gun is the law and only Israelis are allowed to carry them. 6 months is the likely sentence in jail for an Israeli murdering a Palestinian man. In contrast 6 months is the minimum sentence for a Palestinian man aged between 18 and 50 who has committed no crime and not even

been to trial. I have photographs of olive harvesting last year which came to a violent end when the Israeli settlers interrupted the harvest with chainsaws and cut down the olive trees, while the Israeli army prevented the Palestinians and Internationals from stopping this. Tragic!

I met a lot of Israelis who try to make peace by helping Palestinians in the West Bank, by demonstrating against the Israeli Army's occupation etc and these groups can use any foreigners who want to help bring peace. Of course I also met the security services on the bus from the West Bank to Tel Aviv and they kept me in the police station 6 hours with searches and questions. I was lucky to get through without arrest or deportation and still wonder how they decided to get me there and then. The flight the next day was worse because they made me miss the flight and only the generosity of the Airline staff saved me having to pay fifty pounds charge to change

my flight to the next day.

I went to Palestine to help International Solidarity Movement (ISM) who mainly work in the cities where there are a lot of soldiers and the Israeli Air force drop bombs and fire rockets into civilian houses. But ISM also help protect the villages threatened and terrorised by settlers who think God gave them the Palestinians land centuries ago. So this was a good chance to find something ecological as well as political to do. Even in the cities there are possibilities to make city gardens and farms to support local nutrition and local economies that both suffer under the Israeli Occupation. I felt strongly that this kind of work is both political and ecological because it is helping the indigenous people to survive and to resist by strengthening their bonds with the land. This bond is weakened in many ways by the Occupation, e.g. one village refused offers of free accommodation/relocation because they would be losing their farm land in exchange for becoming wage slaves in a job market dominated by the Israeli economy. To simply stay in the village is often difficult because the services like water and electricity are interfered with or stopped by the Israeli Army. Palestinians we met are surviving by illegal work across borders, in Israel, by cutting out many comforts and by extended families sharing the burdens of life, but I was told there are many Palestinians who could share lots more and be more generous with their money but do not. There are a few landowners who have sold land in Palestine to the Israelis but they have paid for this with their lives. US Israelis will pay millions for land in the West Bank, and yet the Israeli Army can stop a Palestinian from using his land for highhanded «security» reasons. Owning legal title is not the security there that it is in the West.

Palestine, December 2003

Jonny var en av ni som syklet fra forskjellige steder i Storbritannia til London. Med seg hadde han en kiste som skulle signalisere hva som ville skje med jordbruket – om kommersiell dyrking av genmanipulert frø ble tillatt.

Artikkelen under er tatt fra et britisk tidsskrift. (Uvisst hvilken!) Oversatt av: Helge Waaler.

Hva vi bør spise for å redde verden!

Mer:

- Mat dyrket i Norge
- Nærdyrket mat
- Naturlige smaker og aromaer, stoffer og farger
- «Energi» fra korn (særlig helkornbrød), grønnsaker og frukt (fersk eller naturlig lagret)
- Proteiner fra grønnsaker, korn og bønner
- Sesongens frukt og grønnsaker
- Naturlig dyrket mat (fra økologiske gårdsbruk, hager og plantasjer, hvor det er mulig)
- Fersk mat generelt. Fullmat (med råvarene intakt)
- Urter og krydder

Mindre:

- Totalt matkonsum
- Importert mat (særlig fra sult-rammede land)
- Syntetiske smaker, fargestoffer og tilsetningsstoffer
- «Energi» fra fett og oljer (særlig animalsk fett), og fra høyt raffinerte matvarer (særlig sukker og hvitt brød)
- Proteiner fra kjøtt, fisk, melk, ost, og egg
- Frukt og grønnsaker utenfor sesongen
- Frukt og grønnsaker dyrket for utseende etc., heller enn smak, dyrket med kjemikalier og sprøytet med gift. Mat fra industrielt jordbruk
- «Bekvemmelighetsmat» og ferdigmat
- Salt

Hva du tjener på det

Mer:

- Variert kost
- Stolthet i matlaging og servering
- Verdsetting av festdager
- Velvære (særlig bedre helse, slankere figur, og renere samvittighet overfor verdens sult-problem og dyremishandling)
- Penger spart i husholdningen (særlig ved å spise mindre, og ved å dyrke sin egen, ikke-fabrikklagete, mer næringsrike mat)
- Penger spart nasjonalt (import, helseutgifter, transport og reklame)
- Visshet om framtidig mattilgang

• Mat dyrket for mennesker

Mindre:

- Fantasiløs ensformighet
- Reklameavhengighet
- Å ta gaver for gitt
- Sykdom (særlig hjerte- og karsykdommer, diabetes, kreft og tannrøte). Depresjon og uforklarlig tretthet
- Utgifter (særlig pga. unødvendig transport, matframstilling, emballasje og reklame)
- Problemer med pengebalansen
- Avbrutt mattilgang (særlig pga. krig, tørke og uår)
- Mat dyrket for profitt

2002

Inntekter

Salg av abonnement og bøker.

Januar	12534
Februar	23762
Mars	15527
April	6681
Mai	15773
Juni	14345
Juli	3341
August	642
September	9399
Oktober	11239
November	18281
Desember	12610

Sum: **144 134**

Banksaldo 1.1.02: 2261

Sjølbergingsstevne: 1600

Dyrskue'n: 5721

Utgifter

Sjølberger'n

Porto: Sjølberger'n 13	1796
Trykking nr. 13	6984
Porto: Sjølberger'n 14	1661
Trykkeri nr. 14	7980
Porto: Sjølberger'n nr. 15	2899
Trykking nr. 15	12161
Porto: Sjølberger'n nr. 16	3461
Trykking nr. 16	15937
Kjøp av konvolutter	1473
Utsendelsesutgifter for nr. 17	1773
Trykking nr. 17	14045
Porto nr. 17	7547
Summerte utgifter:	
Frimerker	7404
Selvjordskontoret	6483
Kjøp av PC-er	6515
Kontorutstyr	2571
Film og fremkalling	2456
Dyrskuen utgifter	2250
Ymse	1103

Utgifter Sjølberger'n: **106 499**

Meitemarkens forlag

Jordovn-boka oversetter honerar	5000
Honerar Kiko Denzer	3600
Honerar Tony Welch	1838
Trykking Bygg din egen jordovn!	34325
Tipi forskudd	650
Oversetterhonerar Nearing-bok	1000
Markedsføring av forlag (nr. 16)	5129
Honerar Rob Roy	795

Utgifter Meitemarkens forlag: **52 337**

Totalsum utgifter: **158 836**

Underskudd: **5120**

Ifjor var det uenighet i redaksjonen i hvordan 2002-regnskapet skulle presenteres og et kompromiss ble inngått. Her er regnskapet satt opp slik jeg synes er best. Forskjellen er at underskuddet er redusert med 213 kr.

Regnskap

Her presenteres regnskapet for 2002 og 2003. Selv om antall abonnenter har rast, er økonomien fremdeles god. Det er fordi salg av tapsbringende abonnement er stoppet.

Tekst: Knut Caspari

I Sjølberger'ns toppår – 2001 – abonnerte hele 620 på bladet. I 2002 begynte frafallet og antallet abonnenter ble redusert til 577. I 2003 var det 466 som abonnerte på Markens grøde.

Mens 2001 var et godt år for Sjølberger'n, hadde Etisk Forbruk i en periode enda flere abonnenter. I løpet av Etisk Forbruks første leveår tinget opp mot 700 på tidsskriftet. (Enda Etisk Forbruk tiltrakk mange abonnenter, gikk tidsskriftet aldri med overskudd!)

Regnskapet for 2001

Av plasshensyn har jeg bare inkludert inntektene fordelt på måneder her. For mer informasjon om utgiftene, se Sjølberger'n nummer 15 side 4.

Januar	20443
Februar	28731
Mars	21645
April	11530
Mai	17940
Juni	15870
Juli	9040
August	2562
September	14342
Oktober	17244
November	3844
Desember	11045
Sum:	174 236

Solgte bøker/hefter:

På boksiden har «Bygg din egen jordovn!» gått i balanse og framtidige inntekter går til å subsidiere kommende utgivelser. Ellers har «Gutten på bomullsfarmen» blitt trykket og forhåpentligvis blir opplaget på 500 revet bort. (Hvis ikke må jeg bygge et hus av «papircrete».)

Dessverre har Walter Lloyds hefte «Bygg din egen husvogn» ikke blitt trykket enda, men heftet har dog forhåndssolgt i 48 eksemplarer. Det gjenstår noe småplukk før heftet kan trykkes, men heftet har blitt utvidet med 30 sider fordi 3 briter har bidratt med stoff. (Disse kan ikke norsk, så hvorfor de gidder er for meg et mysterium. Tenk om Markens grødes abonnenter var like ivrige på skrive artikler...)

Salg av «Bygg din egen jordovn!»:

2002	238
2003	243

Total sum: 481

Kommende utgivelser i 2004:

Når dette skrives er et hefte om bygging av kubbehus ferdig oversatt og skulle være klar for trykking i våren 2004.

2003

Inntekter

Salg av abonnement og bøker.

Januar	7836
Februar	13748
Mars	15369
April	1795
Mai	12526
Juni	31355
Juli	10354
August	12648
September	10187
Oktober	6810
November	4299
Desember	12009

Sum: **138 936**

Banksaldo 01.01.02: 213

Utgifter

Stiftelsen Markens Grøde

Trykking av nyhetsskriv	1880
Porto nyhetsskriv:	1200
Trykking Sjølberger'n 18	5500
Trykking Sjølberger'n 19	1200
Trykking Markens grøde nr. 1	9775
Porto Markens grøde nr. 1	3300
Trykking Markens grøde nr. 2	13590
Porto Markens grøde nr. 2	5612
Trykking Markens grøde nr. 3	16787
Porto Markens grøde nr. 3	5612
Trykking MM-bok	26767
Trykking T-skjorter	1582
Tilbakebet. underskudd 2002	5333
	98 138

Summerte utgifter:

Porto	5559
Markensføring	19800
Kontorutstyr	4101
Film og fremkalling	164
Utgifter MM-boka	476
Ymse	1652

Summerte utgifter: **31 752**

Totalsum utgifter: **129 890**

Overskudd: **9 259**

Ingen vil skrive for Markens grøde!

Under er en oversikt over antall sider med bidrag skrevet for Markens grøde:

Markens grøde nr. 1:	17 av 20 sider
Markens grøde nr. 2:	17 av 40 sider
Markens grøde nr. 3:	9 av 40 sider

Utifra tilbakemeldingene jeg har fått, kan jeg røpe at Markens grøde nr. 3 har fått mye ros, mens Markens grøde nr. 1 har fått tilsvarende mye ris.

I lys av det ovenfor, vil neste nummer kun inneholde kjedelige artikler oversatt fra utenlandske tidsskrifter. Dermed vil abonnentene bli glade og pengene formelig strømme inn på bankkontoen.

An aerial, black and white photograph of a vast crowd of people, likely at a beach or festival. The individuals are densely packed, and many are seen from above, appearing as dark shapes against the lighter ground. The perspective is from a high angle, looking down on the scene.

Denne siden
er full av nakne jenter i et
forsøk på å overtale Narvesen
til å selge Markens grøde i
selskapets kiosker.